

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER
Diplomski visokošolski strokovni študijski program Management

Diplomska naloga

ANALIZA STROŠKOV V GOSTINSKEM PODJETJU

Mentor: dr. Franko Milost

KOPER, 2005

MARTINA SIRK

POVZETEK

Poslanstvo podjetja je usmerjeno k doseganju poslovnih učinkov, to je k ustvarjanju proizvodov ali opravljanju storitev. Pri tem se pojavljajo stroški. Zato si ne moremo zamisliti dobrih poslovnih odločitev brez poznavanja stroškov, ki nastajajo pri poslovanju podjetja. Sestavljanje predračunskih in obračunskih kalkulacij stroškov je potrebno preprosto zato, ker so podlaga za poslovne odločitve. Sprejemanje poslovnih odločitev zahteva podrobno poznavanje stroškov, zato mora biti primerno organizirano stroškovno računovodstvo. Smoter diplomske naloge je analizirati stroške izbranega gostinskega podjetja ter prikazati njihov pomen za nadaljnje poslovanje. V teoretičnem delu diplomske naloge so prikazane temeljne ekonomske kategorije, računovodski izkazi ter kazalniki poslovanja.

Ključne besede: računovodstvo, poslovne finance, računovodsko poročanje, računovodske informacije, kazalniki poslovanja

SUMMARY

The mission of the enterprise is to achieve the good business results, in production or in services. In the process the costs emerge. It is impossible to imagine good business decisions without considering the costs that emerge in the operation of the enterprise. The preparation of the proforma and final accounts is needed simply because they are the basis for making the best decisions in the business. Thorough knowledge of the costs is necessary to make a decision, and that is why the accountancy of the costs has to be properly organised. The aim of the diploma thesis is to analyse the costs at the chosen restaurant, and to demonstrate its significance for the entire business. In the theoretical part of our work the basic economic categories, accountancy reports and the index of business activity are demonstrated.

Key words: accountancy, business finances, accountancy reports, accountancy information, index of business activity

UDK 657(043.2)

KAZALO

1	Uvod	1
2	Računovodstvo	3
2.1	Pojem računovodstva.....	3
2.2	Finančno in strokovno računovodstvo.....	3
3	Temeljne ekonomske kategorije	5
3.1	Stroški.....	5
3.1.1	Opredelitev stroškov.....	5
3.1.2	Vrste stroškov.....	6
3.1.3	Razporejanje stroškov, po stroškovnih mestih in stroškovnih nosilcih.....	9
3.2	Odhodki.....	10
3.2.1	Opredelitev odhodkov.....	10
3.2.2	Vrste odhodkov.....	11
3.3	Prihodki.....	12
3.3.1	Opredelitev prihodkov.....	12
3.3.2	Vrste prihodkov.....	12
3.4	Poslovni izid.....	13
4	Pomen stroškov za poslovne odločitve	14
5	Računovodski izkazi	15
5.1	Bilanca stanja.....	15
5.1.1	Vsebina.....	15
5.1.2	Vrste bilanc stanja.....	15
5.1.3	Vsebinska razlaga aktivne in pasivne strani bilance stanja.....	17
5.2	Izkaz poslovnega izida.....	19
5.2.1	Vsebina.....	19
5.2.2	Vrste izkazov poslovnega izida.....	20
6	Opredelitev vodoravne in navpične analize računovodskih izkazov	22
7	Opredelitev kazalnikov poslovanja	23
7.1	Kazalniki financiranja.....	23
7.2	Kazalniki investiranja.....	24
7.3	Kazalniki vodoravnega finančnega ustroja.....	24
7.4	Kazalniki gospodarnosti.....	25
7.5	Kazalniki donosnosti.....	25
8	Kratka predstavitev gostinskega podjetja	26
9	Predstavitev in analiza računovodskih izkazov izbranega gostinskega podjetja za leto 2002 in 2003	27
9.1	Podatki iz bilance stanja izbranega gostinskega podjetja.....	27

9.2	Realen prikaz izkaza poslovnega izida izbranega gostinskega podjetja.....	28
9.3	Analitični razvidi stroškov, odhodkov in prihodkov izbranega gostinskega podjetja v letu 2002 in 2003	29
9.4	Vodoravna in navpična analiza računovodskih izkazov.....	32
9.4.1	Vodoravna analiza bilance stanja izbranega gostinskega podjetja.....	34
9.4.2	Navpična analiza izkaza poslovnega izida za izbrano gostinsko podjetje	36
9.4.3	Navpična analiza bilance stanja izbranega gostinskega podjetja	37
9.5	Kazalniki.....	39
10	Predstavitev poslovanja v letu 2004	43
10.1	Podatki iz bilance stanja izbranega gostinskega podjetja na dan 31. december 2004	43
10.2	Podatki iz izkaza poslovnega izida izbranega gostinskega podjetja v obdobju od 1. januarja do 31. decembra 2004.....	44
11	Sklep.....	47
	Literatura in viri.....	48

TABELE

Tabela 9.1	Bilanca stanja na dan 31. december 2002 in 2003	27
Tabela 9.2	Izkaz poslovnega izida obdobju od 1. januarja do 31. decembra 2002 in 2003	28
Tabela 9.3	Analitični razvidi stroškov razreda 4 in odhodkov razreda 7 ter analitični razvidi prihodkov razreda 7	29
Tabela 9.4	Spremembe prihodkov, odhodkov in poslovnega izida v letu 2003 glede na leto 2002	32
Tabela 9.5	Spremembe sredstev in obveznosti do virov v letu 2003 glede na leto 2002	35
Tabela 9.6	Navpična analiza izkaza poslovnega izida	36
Tabela 9.7	Navpična analiza bilance stanja.....	37
Tabela 10.1	Bilanca stanja in izkaz poslovnega izida za leto 2004.....	43
Tabela 10.2	Prihodki, odhodki in poslovni izid gostinskega podjetja v letu 2004.....	44

1 UVOD

Management mora v določenih situacijah sprejeti ustrezne ukrepe za izboljšanje poslovanja podjetja. Če nima pravočasno pripravljenih ustreznih informacij, pride do sprejetja napačnih ukrepov, kar privede celo do poslabšanja poslovanja podjetja. Zato v diplomski nalogi poudarjamo pomen računovodskih informacij za management ter poskušamo managementu predstaviti in približati računovodske izkaze. Te informacije se nahajajo v računovodskih izkazih, ki so podlaga za računovodsko analiziranje. S pomočjo računovodskega analiziranja pa manager lažje sprejme odločitve. Odločiti se mora o priskrbi virov financiranja podjetja ter o primerni finančni strukturi. Najti je treba finančno strukturo, ki bo ob zahtevani kakovosti vzdrževala povprečne stroške finančne strukture najnižje. Stroški v načelu niso nič drugega kot cenovno izraženi potroški delovnih sredstev, predmetov dela, delovne sile in storitev pri proučevanju poslovanju. Če hočemo ugotoviti, kateri stroški so odločilni, moramo, najprej poznati razmere, v katerih želimo rešiti problem. Poznati moramo problem in razmere, v katerih ga rešujemo, pa tudi izrazno moč podatkov o stroških, razdeljenih po proizvodih, ter obnašanje posamezne vrste stroškov.

Poznamo več vrst stroškov:

1. Naravne vrste stroškov:

- stroški delovnih sredstev,
- stroški predmetov dela,
- stroški storitev (v širšem smislu),
- stroški dela (v širšem smislu).

2. Običajne vrste stroškov:

- stroški materiala,
- stroški storitev v ožjem smislu,
- stroški amortizacije,
- stroški dela (stroški plač in dajatev v zvezi s plačami),
- stroški drugih dajatev, ki niso odvisne od poslovnega izida,
- stroški obresti.

3. Analitične vrste stroškov:

Vsi stroški se ne vedejo enako, kadar poslovni sistem v kakem obdobju spreminja obseg dejavnosti, zato ločimo:

- stalne (fiksne),
- spremenljive (variabilne).

Zaradi boljše predstavitve obravnavane teme v diplomski nalogi najprej predstavimo teoretični del nato pa praktični del naloge. Predstavili bomo dve zaporedni leti, leto 2002 in 2003. Na koncu pa je predstavljeno še leto 2004.

Prvo poglavje je uvod, v drugem je opredelitev računovodstva in razlika med finančnim in stroškovnim računovodstvom. Tretje poglavje govori o temeljnih

ekonomskih kategorijah. To so stroški, prihodki, odhodki ter poslovni izid. Četrto poglavje opisuje pomembnost stroškov pri poslovnih odločitvah. V petem poglavju sta obravnavana osnovna računovodska izkaza bilanca stanja in izkaz poslovnega izida, v šestem pa opredelitev vodoravne in navpične analize računovodskih izkazov ter v sedmem analiza s kazalniki. Kazalniki finančnih analiz so največkrat uporabljeni instrumenti analize. V osmem poglavju zelo na kratko predstavimo izbrano gostinsko podjetje. Realnih podatkov ne moremo predstaviti, zato smo opisali bistvo.

Teoretični del se začne z devetim poglavjem, kjer je praktičen prikaz analize računovodskih izkazov oziroma prikaz, kako lahko računovodske informacije pridobimo iz teh izkazov. Najprej predstavljamo bilanco stanja, izkaz poslovnega izida nato vodoravne in navpično analizo, nazadnje pa še analizo s kazalniki. Analiza s kazalniki ni zaprt, zaključen sistem, temveč sistem, ki se stalno prilagaja posebnim potrebam analize. V desetem poglavju predstavimo še leto 2004, to pomeni zadnje zaključeno poslovno leto, s katerim želimo dokazati, da se management izbranega podjetja drži zastavljenega poslovnega načrta. V enajstem poglavju navajamo ugotovitve in predloge, do katerih smo prišli z raziskavo za pisanje diplomske naloge. Temu poglavju sledijo še viri in literatura.

2 RAČUNOVODSTVO

2.1 Pojem računovodstva

Računovodstvo je dejavnost spremljanja in proučevanja v denarni merski enoti izraženih pojavov, ki so povezani s poslovanjem kakega poslovnega sistema (Milost 1997, 11).

S poslovanjem v najširšem pomenu razumemo nakupovanje prvin, proizvodjanje in prodajanje proizvodov, nakupovanje in prodajanje blaga ter opravljanje storitev.

S poslovnim sistemom pa razumemo od okolja razmejeno in zaokroženo smiselno celoto, ki se ukvarja s poslovanjem; takšna celota ima lahko naravo podjetja ali zavoda, lahko pa je označena tudi zgolj kot celota poklicnega delovanja kakega človeka ali kakega državnega organa. Poslovni sistem vzpostavijo ljudje, da bi z njim uresničevali svoje osebne ali širše cilje. To dosežejo z delovanjem poslovnega sistema, ki ga označujemo kot poslovanje ali poslovni proces. Dejavnost, s katero se ukvarja poslovni sistem, to je proizvodjanje in prodajanje določene vrste proizvodov, nakupovanje in prodajanje določene vrste blaga, opravljanje določene vrste storitev in podobno, je predmet njegovega poslovanja. Kapital poslovnega sistema označuje njegovo lastniško financiranje, dolgovi poslovnega sistema pa njegovo nelastniško financiranje. S kapitalom je povezano tudi upravljanje poslovnega sistema. Računovodstvo lahko spremlja poslovanje poslovnega sistema le, če so vsi poslovni dogodki izraženi na medsebojno primerljiv način. To medsebojno primerljivost pa omogoča njihovo denarno, to je vrednostno izkazovanje.

2.2 Finančno in stroškovno računovodstvo

Celotno računovodstvo delimo na dva dela:

- na finančno in
- na stroškovno računovodstvo.

Osnovo za razmejitev med obema je treba iskati v dveh posebnih, čeprav med seboj tesno povezanih področjih poslovanja:

- v področju poslovanja z drugimi,
- v področju poslovanja znotraj poslovnega sistema.

Področje poslovanja z drugimi zajema najprej:

- nabavo prvin poslovnega procesa (delovnih sredstev, predmetov dela, storitev in delavcev),
- razpečavo poslovnih učinkov,
- preskrbo finančnih sredstev,
- vračanje finančnih sredstev.

Stroškovno računovodstvo je računovodsko spremljanje in proučevanje notranjega področja poslovanja:

- prvin poslovnega procesa od tistega trenutka dalje, ko so že na razpolago, čeprav še ne povzročajo stroškov,
- stroškov in učinkov pri poslovnem procesu,
- poslovnega izida posameznih sestavnih delov celotnega poslovnega procesa in poslovanja poslovno-izidnih enot.

Finančno računovodstvo je računovodsko spremljanje in proučevanje zunanega področja poslovanja z zgolj povzetimi podatki o notranjem poslovanju (Igličar in Hočevar 1997, 35):

- poslovnih sredstev in obveznosti do njihovih virov s posebnim poudarkom na finančnih razmerjih z drugimi,
- poslovnega in finančnega izida celotnega poslovnega sistema.

Treba je poudariti, da stroškovno in finančno računovodstvo poleg knjigovodstva zajemata tudi ustrezen del računovodskega predračunavanja, računovodskega nadziranja in računovodskega analiziranja.

V okvir finančnega računovodstva s pojasnili poslovnih knjig spada:

- glavno (sintetično) knjigovodstvo,
- knjigovodstvo denarja, terjatev in obveznosti (saldakonti).

Cilj finančnega računovodstva v podjetju je priprava informacij za zunanje uporabnike računovodskih informacij oziroma vrednostni prikaz stanja in uspešnosti poslovanja celotnega podjetja. Planiranje financiranja je sestavni del gospodarskega planiranja v podjetjih, le da obravnava samo finančne cilje in naloge (Repovž in Peterlin 2000, 110). Poslovodstvo podjetja uporablja tudi finančno-računovodske informacije, vendar za uspešno odločanje poleg njih potrebuje tudi informacije, ki jih dobi iz upravljalnega računovodstva.

Upravljalno-računovodske informacije se od finančnih razlikujejo predvsem po tem, da njihovo oblikovanje ni obvezno, namenjene so uporabi v podjetju, uporabniki so znani, pri njihovem oblikovanju ni treba upoštevati računovodskih standardov, poleg vrednostnih podatkov vsebujejo tudi količinske podatke, njihova natančnost je manjša, obseg in pogostost sta prilagojena ravni odločanja, za njihovo morebitno nepravilnost pa poslovodstvo ne odgovarja pred državnim zakonom.

Upravljalno-računovodske informacije lahko veliko prispevajo k reševanju poslovodskih problemov:

- opredelitev vrste stroškov je precej odvisna od namena, za katerega se bodo informacije uporabljale,
- računovodske informacije so velikokrat le ocena oziroma približek dejanskega stanja,
- računovodski sistem redko oblikuje vse tiste informacije, ki bi jih potrebovali za rešitev določenega problema,
- poleg računovodskih informacij je za dobro odločanje potrebno še kaj več.

3 TEMELJNE EKONOMSKE KATEGORIJE

3.1 Stroški

3.1.1 *Opredelitev stroškov*

Stroški v načelu niso nič drugega kot cenovno izraženi potroški delovnih sredstev, predmetov dela, delovne sile in storitev, pri proučevanem poslovanju (Milost 1997, 28).

Iz tega pa sledi:

- O stroških ne moremo govoriti tedaj, ko nimamo opravka s kako izmed prvin poslovnega procesa (tj. z delovnimi sredstvi, predmeti dela, storitvami ali zaposlenci; pri vračilu posojila npr. nimamo opravka s kako izmed navedenih prvin, zato tudi vračilo posojila ne pomeni stroška).
- O stroških ne moremo govoriti tedaj, ko se kaka izmed teh prvin poslovnega procesa ne troši, čeprav je prisotna pri poslovnem procesu; (npr. zemljišče ohranja svojo vrednost in se ne amortizira, iz tega naslova ni stroška, čeprav smo prvotno zemljišče kupili).
- O stroških ne moremo govoriti tedaj, ko kake prvine poslovnega procesa ni mogoče izraziti vrednostno ali ko v zvezi z njeno preskrbo niso potrebna nikakršna denarna sredstva (kot prvina poslovnega procesa se npr. utegne pojaviti tudi zrak, toda če nima cene, iz tega naslova ni stroška).
- O stroških ne moremo govoriti tedaj, če cenovno izraženi potroški niso smiselno povezani z nastajanjem poslovnih učinkov (zneske, ki jih poslovni sistem daje za dobrodelne namene npr. ni mogoče jemati kot stroške, temveč le kot odhodke, ki zmanjšujejo poslovni izid).
- O stroških ne moremo govoriti tedaj, če cenovno izraženi potroški prvin prekoračujejo utemeljeni znesek pri prizadevanju po ustvaritvi določenih poslovnih učinkov (odpis prevelike vrednosti zalog materiala se npr. more pojaviti le med odhodki, ki zmanjšujejo siceršnji poslovni izid, ne pa med stroški, za katerimi je vedno treba videti racionalno razmerje do poslovnih učinkov).
- Stroški zajemajo vse tiste cenovno izražene potroške prvin poslovnega procesa, ki v primeru premajhne prodajne vrednosti poslovnih učinkov povzročijo izgubo. S tem je na prvi pogled podana jasna razmejitev med stroški in postavkami iz delitve dobička, ki jih v primeru izgube pač ni.

Razmerja med stroški in izdatki

V načelu poznamo:

- stroške, ki ne temeljijo na izdatkih,
- stroške, ki so gospodarsko povezani z izdatki,
- izdatke, ki ne vodijo k stroškom.

Razmerja med stroški in izdatki glede na razdobje:

- stroški se pojavijo pred izdatki (ko poslovni sistem obračuna članarine),

- stroški se pojavijo istočasno kot izdatki (če plača storitev takoj, ko je opravljena),
- stroški se pojavijo kasneje kot izdatki (izdatek, ko plača račun za material, strošek pa tedaj, kadar porabi ta material).

Splošna opredelitev stroškov, velja tako za stroške, ki so v določenem obračunskem razdobju vračunani kot za stroške, ki so ob koncu tega razdobja še nevračunani:

- nevračunani ali odloženi stroški so tisti, ki so nastali v kakem obračunskem razdobju, vendar takrat še nimajo svojih stroškovnih nosilcev niti v ustvarjenih in niti v prodanih poslovnih učinkih; zaradi tega jih pa še ne moremo istovetiti z izdatki;
- večinoma pa so stroški takoj vračunani; vračunani stroški so v proučevanem obračunskem razdobju razporejeni na svoje stroškovne nosilce.

3.1.2 Vrste stroškov

Naravne vrste

Iz splošne opredelitve stroškov so razvidne naravne vrste stroškov (Milost 1997, 30):

- stroški delovnih sredstev,
- stroški predmetov dela,
- stroški storitev (v širšem smislu),
- stroški dela (v širšem smislu).

To je povsem načelna razvrstitev stroškov, ki ni najprimernejša. Zanimarja namreč dvoje, in sicer:

- nekatere stroške je mogoče uvrščati v več nakazanih naravnih vrst;
- nekateri stroški nastajajo zaradi notranjih obračunov v okviru poslovnega sistema in se z istim zneskom v istem razdobju pojavljajo večkrat, čeprav z različnimi nazivi.

Delovna sredstva, ki so sredstva proučevanega poslovnega sistema, so večinoma uvrščena med osnovna sredstva, deloma pa tudi med obratna sredstva. Slednje velja za tako imenovani drobni inventar.

Pri teh stroških se zlasti pojavljajo vprašanja pri obračunu med posameznimi stopnjami poslovnega procesa. Če proučujemo vsako tako stopnjo posebej, najdemo pri njej stroške vseh izhodiščnih naravnih vrst, ki so na koncu stopnje zajete v stopenjskem poslovnem učinku (proizvodu ali storitvi).

Stroški storitev kot nadaljnja naravna vrsta stroškov so zelo raznoliki. Storitve so dolgoročne ali kratkoročne. Pri kratkoročnih storitvah ugasnejo takoj ob svojem nastanku; njeni porabi tudi ustrežna celotna nabavna cena. Drugače je pri dolgoročnih storitvah (patenti, licence).

Stroški dela kot naslednja naravna vrsta stroškov tudi ti povzročajo nekaj pomislekov. Z njimi razumemo plače za opravljeno delo.

Običajne vrste stroškov

V računovodstvu se običajno srečujemo z naslednjimi skupinami stroškov (Milost 1997, 30):

- a) stroški materiala,
- b) stroški storitev v ožjem smislu,
- c) stroški amortizacije,
- d) stroški dela (stroški plač in dajatev v zvezi s plačami),
- e) stroški drugih dajatev, ki niso odvisne od poslovnega izida,
- f) stroški obresti.

Iz stroškov materiala v praksi izločamo nabavno vrednost prodanega trgovskega blaga, materiala in odpadkov, kar prikazujemo posebej, navadno šele v okviru odhodkov.

- a) Razumemo, zlasti stroške osnovnega in pomožnega materiala; stroške energije, goriva in maziva; stroške materiala za čiščenje in vzdrževanje, stroške pisarniškega materiala ...

Stroški materiala, ki se pred uporabo zadržujejo v zalogah, se izkazujejo v zneskih. Odvisni so od metode, ki se uporablja pri zmanjševanju zalog. Podjetje lahko izbira med metodo drsečih povprečnih cen, metodo tehtanih povprečnih cen, metodo zaporednih cen, metodo obratno-zaporednih cen.

- b) Z njimi v glavnem razumemo: stroške proizvodnih storitev; stroške uvajanja nove proizvodnje in drugih raziskovalnih storitev; stroške najemnin, stroške komunalnih storitev ...

Te storitve so dejansko potrošene ob svojem nastanku medtem, ko patenti in licence pa so povezani s poslovnim procesom v daljšem časovnem obdobju in se trošijo postopoma. Med stroške storitev zato uvrščamo le stroške storitev s kratkoročnim značajem.

- c) Amortizacija se obračunava od delovnih sredstev in dolgoročnih storitev, ki sestavljajo osnovna sredstva. Obračunava se jo od osnovnih sredstev, ki so usposobljena za uporabo, ne glede na to, ali se res uporabljajo in ali s tem nastopajo kot prvine poslovnega procesa.

Vendar to ne velja za:

- osnovna sredstva, ki ne izgubljajo svoje vrednosti, na primer zemljišča ali kulturne spomenike,
- osnovna sredstva tistih skupin, ki nimajo več vrednosti.

Podjetje lahko amortizira časovno ali funkcionalno. Časovno amortiziranje je obračunavanje amortizacije glede na dobo koristnosti amortizacijskega sredstva. Funkcionalno amortiziranje pa je obračunavanje amortizacije glede na dejansko uporabo amortizacijskega sredstva v posameznem obdobju.

- d) Stroški dela obsegajo precej več kot samo plače. Vrsto dajatev, ki jo mora obračunati poslovni sistem in je odvisna od širše pojmovanih plač. To velja za del dajatev za socialno in pokojninsko zavarovanje. Zato takšne dajatve vključujemo med stroške dela, ker se pojavljajo le v zvezi z njim.
- e) Med stroške drugih dajatev štejejo tisti, ki niso povezane s plačami in ki niso odvisne od poslovnega izida. Gotovo je tudi davek iz dobička dajatev, toda pojavlja se le, če ima poslovni sistem v preteklem letu dobiček, v nasprotnem primeru pa ne, zato ga ne moremo šteti kot stroške, temveč le kot udeležbo države v dobičku.
- f) Stroški obresti se pojavljajo v zvezi z dobljenimi posojili in krediti. Odvisni so od dobljenega zneska ter od dogovorjene obrestne mere, ne pa od poslovnega izida. Tudi v primeru izgube so obresti še vedno nespremenjene.

Analitične vrste stroškov

Vsi stroški se ne vedejo enako, ko poslovni sistem spreminja obseg dejavnosti, zato delimo stroške na stalne (fiksne) in spremenljive (variabilne).

Stalne stroške namreč lahko razčlenimo na:

- neomejeno stalne (absolutno fiksne),
- omejeno stalne (relativno fiksne).

Za stalne stroške je značilno, da obseg dejavnosti nanje ne vpliva.

Neomejeno stalni so tisti stroški, na katere obseg dejavnosti sploh ne vpliva; (amortizacija, zavarovalne premije, najemnine). Njihov znesek je enak pri velikem ali majhnem obsegu dejavnosti, pri popolni ali delni izrabi zmogljivosti. Na količinsko enoto poslovnega učinka pa so ti stroški obratno sorazmerni z obsegom dejavnosti; čim večjo količino ustvari poslovni sistem v istem obdobju, tem manjši del stroškov odpade na količinsko enoto poslovnega učinka.

Omejeno stalni so tisti stroški, na katere sprememba obsega dejavnosti ne vpliva v določenih mejah; ko so te meje prekoračene, se stroški sunkovito povečajo, vendar do prve naslednje meje nanje spet ne vpliva obseg dejavnosti. Na količinsko enoto poslovnega učinka so ti stroški obratno sorazmerni z obsegom dejavnosti v okviru kateregakoli območja; ob prehodu na novo območje obsega dejavnosti pa se povečajo. Če se zmanjšuje obseg dejavnosti, se ti stroški ne zmanjšujejo sunkoma na istih točkah, kot so se povečali (npr. nov stroj povzroča povečanje amortizacije, povečanje stroškov kurjave in razsvetljave).

Spremenljive stroške pa razčlenimo na (Milost 1997, 32):

- sorazmerne (proporcionalne),
- napredujoče (progresivne),
- nazadujoče (degresivne).

Za njih je značilno, da obseg dejavnosti ne vpliva nanje. Spremenljivi stroški so pomemben element dodatnih stroškov takrat, ko se spreminja obseg dejavnosti. Tudi stalni stroški so lahko dodatni za marsikatero različico reševanja poslovnih problemov.

Sorazmerni so tisti stroški, ki se gibljejo sorazmerno z obsegom dejavnosti (stroški izdelovalnega materiala ali plač). Na količinsko enoto poslovnega učinka so vedno enaki.

Napredujoči so tisti stroški, ki se povečujejo hitreje kot obseg dejavnosti, povečujejo pa se tudi na količinsko enoto poslovnega učinka, kadar poslovni sistem v enakem obdobju napravi več (plače se povečajo zaradi povečanja obsega proizvodnje se poveča nočno ali nadurno delo).

Nazadujoči pa so tisti stroški, ki se povečujejo počasneje kot obseg dejavnosti, na količinsko enoto poslovnega učinka pa se zmanjšujejo, kadar se povečuje obseg dejavnosti.

Mnoge običajne vrste stroškov so delno sestavljene iz stalnih in delno iz spremenljivih stroškov.

- **Neposredni in posredni stroški**

Neposredni stroški so tisti stroški, ki jih že v trenutku njihovega nastanka lahko povežemo z nastajajočimi poslovnimi učinki. To so na primer stroški izdelavnega materiala in stroški izdelavnega dela. Posrednih stroškov pa ni mogoče zajeti ob času njihovega nastanka. Primer je strošek amortizacije, stroški nabave, stroški vzdrževanja.

- **Proizvajalni in neproizvajalni stroški**

Proizvajalni so tisti, ki nastanejo na proizvodnih stroškovnih mestih. Neproizvajalni pa nastanejo na neproizvodnih stroškovnih mestih oziroma na stroškovnih mestih uprave, prodaje in nastajajo ne glede na to ali podjetje proizvaja ali njegova proizvodnja miruje.

3.1.3 Razporejanje stroškov, po stroškovnih mestih in stroškovnih nosilcih

Podjetja, ki želijo preživeti na zahtevnih trgih, morajo proizvajati zelo kakovostne izdelke ob čim manjših stroških. Zato je boj za gospodarno proizvodnjo in manjše stroške njihova vsakdanja naloga. Bistvena sestavina zmanjševanja stroškov je tudi uvajanje nadziranja nad stroški in odgovornosti za nastale stroške. Prav to je razlog, da so se razvile številne metode za nadziranje stroškov in ugotavljanje primerne obsega stroškov za zahtevano kakovost in količino posameznih proizvodov oziroma storitev.

Stroškovno mesto je funkcijsko, prostorsko ali stvarno zaokrožen del poslovnega sistema, v katerem se pojavljajo stroški, ki jih je mogoče razporejati na posamezne stroškovne nosilce in je zanje nekdo odgovoren.

Smisel razdelitve poslovnega sistema na stroškovna mesta je:

- omogočiti popolnejši obračun stroškov po stroškovnih nosilcih in
- ugotavljati odgovornosti za nastanek posameznih stroškov.

Stroškovno mesto je treba razlikovati od stroškovnega mesta odgovornosti. Stroškovno mesto odgovornosti je mesto v hierarhičnem organizacijskem ustroju. Nosilec odgovornosti odgovarja tudi za stroške na podrejenih mestih odgovornosti.

Stroškovna mesta delimo na:

- temeljna: je proizvajalno stroškovno mesto ali stroškovno mesto kake druge dejavnosti. Stroške zbiramo neposredno,
- splošna: zbiramo stroške, ki se jih ne da neposredno zbirati na kakšnem stroškovnem mestu,
- proizvajalna: ta so organizirana z namenom, da se na njih opravlja proizvajalna dejavnost in da se tam zbirajo proizvajalni stroški,
- neproizvajalna: so tista na katera razporejamo neproizvajalne stroške, stroške nabave, prodaje in uprave.

Stroškovni nosilec pa je poslovni učinek, zaradi katerega so se pojavili stroški in s katerim je te stroške tudi treba povezati (Milost 1997, 40).

Stroškovni nosilci so lahko:

- začasni, če ne zapuščajo poslovnega sistema (nedokončani proizvodi),
- končni, če so namenjeni prodaji.

Slovenski računovodski standardi določajo, da se količina enote proizvoda ob začetnem prepoznanju ovrednoti po:

- zožena lastna cena; zoženo lastno ceno dobimo, če od lastne cene odštejemo neposredne stroške prodaje in stroške financiranja. Poslovni sistem mora s prihodki v obdobju pokriti vse v zvezi z prodanimi poslovnimi učinki nastale stroške ter še neposredne stroške prodaje in stroške financiranja. Ta vključuje proizvajalne stroške v ožjem pomenu, posredne stroške nakupovanja, prodajanja,
- spremenljivi stroški; vrednotenje učinkov po spremenljivih stroških je predvsem koristna informacija za kratkoročne poslovodske odločitve,
- proizvajalni stroški; proizvajalne stroške dobimo, če od lastne cene poleg neposrednih stroškov prodaje in stroškov financiranja odštejemo še splošne stroške nakupa, uprave in prodaje.

3.2 Odhodki

3.2.1 *Opredelitev odhodkov*

Odhodki so nasprotje prihodkom in skupaj z njimi oblikujejo poslovni izid podjetja v določenem obdobju (Milost 1997, 53). Odhodki zajemajo stroške, ki se nanašajo na prodane količine proizvodov, s katerimi so pridobljeni prihodki, zajemajo pa tudi nekatere druge postavke zunaj stroškov, ki prav tako zmanjšujejo poslovni izid. Opredelevanje stroškov je povezano s sodelovanjem posameznih prvin v poslovnem procesu, vendar vsi stroški obdobja niso hkrati tudi odhodki obdobja.

Odhodke torej ne smemo poistovetiti s stroški, zato razlikujemo:

- odhodke, ki ne temeljijo na stroških – ti odhodki se lahko pojavijo v primeru, ko podjetje odpiše ali zmanjša znesek kake terjatve; v takem primeru se pojavijo odhodki, stroški pa ne,
- odhodke, ki so gospodarsko povezani s stroški – ti odhodki se lahko pojavijo istočasno kot stroški ali pa kasneje kot stroški,

- stroške, ki ne vodijo k odhodkom.

Prav tako odhodkov ne smemo poistovetiti z izdatki, zato razlikujemo:

- odhodke, ki ne temeljijo na izdatkih – ti odhodki se lahko pojavijo v primeru, ko podjetje odpiše kako terjatev; v tem primeru se pojavijo odhodki, izdatki pa ne,
- odhodke, ki so gospodarsko povezani z izdatki – ti odhodki se lahko pojavijo pred izdatki, istočasno kot izdatki ali pa se pojavijo kasneje kot izdatki,
- izdatke, ki ne vodijo k odhodkom (npr. nakup zemljišča, vračilo posojila).

Po standardu 17 se odhodke razvršča na redne odhodke, ki jih sestavljajo poslovni in finančni odhodki, ter na izredne odhodke.

Redne odhodke, ki so posledica normalnih pojavov pri poslovanju, lahko nadalje razdelimo na:

- odhodke poslovanja,
- odhodke financiranja.

Izredni odhodki so rezultat izrednih poslovnih dogodkov.

Izdatki pomenijo le zmanjševanje stanja denarja in ne vplivajo na poslovni izid. Pri odpisu terjatev se pojavijo odhodki, ki niso gospodarsko povezani z izdatki.

3.2.2 Vrste odhodkov

Odhodki poslovanja

Odhodki poslovanja (Milost 1997, 53) vključujejo stroške, ki se nanašajo na prodane proizvode in storitve, nabavno vrednost trgovskega blaga in materiala ter druge odhodke poslovanja v posameznem obdobju. Posamezna podjetja se seveda lahko ukvarjajo z več dejavnostmi hkrati, zato uporabljajo vse načine spremljanja odhodkov poslovanja.

Pri storitvenih podjetjih, kjer se ne pojavljajo zaloge nedokončane proizvodnje niti zaloge dokončanih proizvodov, pa so vsi v preučevanem obdobju nastali stroški povezani z opravljenimi in hkrati prodanimi storitvami oziroma so enaki odhodkom poslovanja.

Odhodki financiranja

Odhodki financiranja so povezani s financiranjem poslovanja podjetja v obliki dolgov in z odpisom finančnih naložb. Sestavljajo jih dane obresti, dani popusti zaradi predčasnega plačila (dani popusti), odpisi dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb, negativne tečajne razlike in drugi odhodki financiranja, med katerimi je najpomembnejše pokritje revalorizacijskega izida. Med odhodke financiranja ne štejemo udeležbe drugih v poslovnem izidu podjetja (dividende).

Izredni odhodki

Izredni odhodki so posledica nenormalnih oziroma izrednih poslovnih dogodkov. Nastajajo z izrednim zmanjševanjem sredstev ali z izrednim povečanjem obveznosti do virov sredstev. Med izredne odhodke uvrščamo odškodnine, denarne kazni podjetja,

rezervacije za bodoče izgube, kritje izgub iz prejšnjih obdobj in podobne izredne odhodke.

3.3 Prihodki

3.3.1 Opredelitev prihodkov

Prihodki zajemajo vrednost prodanih proizvodov in opravljenih storitev podjetja v določenem obdobju. Prihodke ugotavljamo na podlagi zaračunane prodaje (fakturirane realizacije). Prihodki so poslovno-izidni tokovi, prejemki pa denarni tokovi.

Prihodki niso enaki prejemkom, zato moramo ločiti (Turk in Melavec 1999, 77):

- prihodke, ki ne temeljijo na prejemkih – pojavijo se v primeru, ko podjetje prejme dobaviteljev dobropis; namesto dotedanje obveznosti do njega se pojavijo izredni prihodki, ki ne pomenijo prejemka denarja,
- prihodke, ki so gospodarsko povezani s prejemki – ti prihodki se lahko pojavijo pred prejemki, obenem s prejemki ali pa kasneje kot prejemki,
- prejemke, ki ne vodijo k prihodkom – takšno naravo imajo na primer prejemki v zvezi z varščinami, ki so kasneje vrnjene, in v zvezi z dobljenimi posojili.

3.3.2 Vrste prihodkov

Po SRS 18 se prihodke členi na redne, ki jih sestavljajo poslovni in finančni odhodki, ter na izredne odhodke.

Redne prihodke, ki zrcalijo normalne pojave pri poslovanju, lahko nadalje razčlenimo na:

- prihodke od poslovanja,
- prihodke od financiranja.

Izredni prihodki so rezultat izrednih poslovnih dogodkov.

Redne prihodke je mogoče še razčleniti:

– Prihodki poslovanja

So prodajna vrednost prodanih proizvodov, storitev, trgovskega blaga, materiala in prejetih nadomestil v zvezi s prodajo, ki vplivajo na poslovni izid.

Med prihodke od poslovanja spadajo tudi prejete subvencije, dotacije, regresi, kompenzacije, premije, presežki pri gotovini, materialu, izterjane odpisane terjatve, prejete are, skesnine, stojnine (Zadravec 2003, 109).

– Prihodki financiranja

Ti se pojavljajo v zvezi z dolgoročnimi in kratkoročnimi finančnimi naložbami. Večina prihodkov predstavljajo prejete obresti, dividende, znesek pozitivnih tečajnih razlik pri kratkoročnih terjativah iz poslovanja.

– Izredni prihodki

Izredni prihodki nastajajo ob izrednem povečanju sredstev ali izrednem zmanjšanju obveznosti do virov sredstev.

Med izredne prihodke spadajo:

- postavke iz nerednega poslovanja,
- postavke iz preteklih obračunskih obdobj,
- sredstva, pridobljena za poravnavanje izgube iz prejšnjih let.

3.4 Poslovni izid

Poslovni izid je razlika med vsemi prihodki in vsemi odhodki v obračunskem obdobju, obenem je razlika med pridobljenimi in žrtvovanimi vrednostmi (Milost 1997, 63).

Na ravni poslovnega sistema poznamo temeljne vrste poslovnega izida:

- dobiček, ki je pozitivna razlika med vsemi prihodki in vsemi odhodki,
- čisti dobiček, ki je dobiček, zmanjšan za davek iz dobička,
- izguba, ki je negativna razlika med vsemi prihodki in vsemi odhodki.

Druge vrste poslovnega izida:

- prispevek za kritje; je razlika med prihodki od prodaje in spremenljivimi stroški prodanih poslovnih učinkov,
- kosmati dobiček; je razlika med prihodki od prodaje in proizvajalnimi stroški prodanih poslovnih učinkov,
- razlika v ceni; je razlika med prihodki od prodaje in nabavno vrednostjo prodanega trgovskega blaga,
- dobiček povečan oziroma izguba zmanjšana za odhodke financiranja; sta poslovna izida, ki bi ju poslovni sistem dosegel, če ne bi bil financiran s posojili in krediti,
- poslovni izid po posameznih dejavnostih ali območjih prodaje
- dohodek; je seštevek čistega dobička, plač, davkov in prispevkov ter obresti, zmanjšan za izgubo.

4 POMEN STROŠKOV ZA POSLOVNE ODLOČITVE

Če naj bo stroškovno računovodstvo čim bolj prilagojeno potrebam pri poslovnem odločanju, mora nujno upoštevati opredelitve raznih vrst stroškov in dajati čim več informacij tudi o njih. Poznavanje stroškov po stroškovnih nosilcih je pomembno pri številnih poslovnih odločitvah, zlasti prodajnih, proizvodjalnih in nakupnih. Če so stroškovni nosilci proizvodi ali storitve, ki jih podjetje namerava uvrstiti med svoja osnovna sredstva, pa so informacije o stroških, ki se nanašajo na stroškovne nosilce, pomembne celo za tehnične odločitve. Stroški, na katerih so zasnovane poslovne odločitve v opisanih primerih, so načrtovani in ne uresničeni stroški.

Uresničeni stroški, ki se nanašajo na proučevanja stroškovnega nosilca, so namreč znani prepozno, da bi bili koristni pri začetnih odločitvah. Lahko so koristni le pri popravljajalnih odločitvah, ko na primer ugotavljamo, da se uresničeni stroški po stroškovnih nosilcih odmikajo od načrtovanih. Če pri ugotavljanju načrtovanih stroškov po stroškovnih nosilcih ne uporabljamo iste metodike kot pri ugotavljanju uresničenih stroškov po stroškovnih nosilcih, obojih ne moremo primerjati. Brez dvoma pa moramo biti pri načrtovanju stroškov po stroškovnih nosilcih prav tako natančni kot sicer pri knjigovodskih obračunih.

Na morebitne odmike pomembno vpliva tudi način načrtovanja. To, da imajo nekateri stroški spremenljivo in drugi stalno naravo, je vzrok, da so lahko odmiki v primeru togega predračunavanja tudi posledica spremenjenega obsega poslovanja, ki vpliva predvsem na spremenljive stroške. Stroške lahko načrtujemo na podlagi preteklih dejanskih, ocenjenih ali standardnih velikosti. To velja seveda tudi za stroške, ki se nanašajo na stroškovne nosilce. O metodah v finančnem računovodstvu govorimo kot o metodah vrednotenja zalog, v stroškovnem računovodstvu pa so te metode znane kot metode prenašanja stroškov na stroškovne nosilce. Nikjer pa ni rečeno, da je treba iste metode uporabljati v finančnem in stroškovnem računovodstvu.

Postavljanje ali presojanje prodajnih cen se seveda razlikuje, če so stroški, ki odpadejo na posameznega stroškovnega nosilca, opredeljeni različno. Podobno kot pri stroškovnih nosilcih je treba paziti na opredelitev stroškov tudi pri drugih odločitvah. Kadar obravnavamo stroške, ki jih je treba poznati pri postavljanju ali presojanju prodajnih cen, je nujna podrobna analiza stroškov prodajanja, ki jih stroškovno računovodstvo običajno ne obravnava s potrebno skrbnostjo. Poleg teh poznamo še stroške proizvodjanja, stroške posameznega naročila ter skladiščenja kupljene količinske enote. Vidimo torej, da je najprej treba poznati razmere, v katerih želimo rešiti nek problem. Šele nato lahko ugotovimo, kateri podatki o stroških so odločilni, katere informacije so podlaga pri odločanju. Poznati je treba problem in razmere, v katerih ga rešujemo, pa tudi izrazno moč podatkov o stroških, razdeljenih po proizvodih, ter obnašanje posamezne vrste stroškov.

5 RAČUNOVODSKI IZKAZI

5.1 Bilanca stanja

5.1.1 Vsebina

Bilanca stanja je računovodski izkaz, ki kaže višino in strukturo sredstev in obveznosti do virov sredstev podjetja v določenem trenutku (Milost 1997, 95). Bilanca stanja prikazuje premoženje, s katerim podjetje razpolaga na določen dan, in vire financiranja, s katerimi podjetje financira to premoženje. Prikazuje nam finančni položaj podjetja na določen dan.

Leva stran bilance stanja je aktiva, desna, na kateri so prikazane obveznosti do virov sredstev, pa pasiva.

Obe strani bilance stanja morata biti vrednostno vedno izenačeni, govorimo o bilančnem ravnotežju. Vrednostni seštevek aktive nam daje višino sredstev podjetja, vrednostni seštevek pasive pa višino obveznosti do virov sredstev. Govorimo o bilančni vsoti.

Bilanca stanja pa nam daje odgovor na vprašanje, kakšna je višina in struktura sredstev in obveznosti do virov sredstev podjetja v določenem trenutku, na določen dan. Kumulativnost bilance stanja se kaže v tem, da je bilanca stanja zadnji dan poslovnega leta enaka začetni bilanci stanja na prvi dan naslednjega poslovnega leta.

V bilanci stanja sredstva vsebinsko razporejamo po načelu likvidnosti. Načelo likvidnosti upošteva likvidnost posamezne oblike sredstev, in sicer, koliko je posamezna oblika sredstev oddaljena od denarja kot najbolj likvidne oblike.

Sredstva lahko urejamo po načelu naraščajoče ali padajoče likvidnosti. Po načelu naraščajoče likvidnosti v bilanci stanja najprej prikažemo tista sredstva, ki so najbolj oddaljena od likvidnih sredstev, na koncu pa tista, ki so najbolj likvidna. To pomeni, da bomo najprej prikazali stalna sredstva in nato gibljiva sredstva. Nižje ko smo v bilanci stanja, bolj likvidna je oblika sredstev, torej likvidnost sredstev narašča.

Razporejanje sredstev po načelu padajoče likvidnosti pa je ravno obrnjeno.

Obveznosti od virov sredstev v bilanci stanja razporejamo po načelu zapadlosti. Načelo zapadlosti upošteva rok zapadlosti posamezne vrste obveznosti do virov sredstev. Spet lahko uporabimo načelo naraščajoče ali načelo padajoče zapadlosti. Načelo naraščajoče zapadlosti pomeni, da v bilanci stanja najprej prikazujemo tiste vire sredstev, ki imajo najdaljši rok zapadlosti oziroma ga nimajo (kapital), in na koncu tiste, ki imajo najkrajši rok zapadlosti (kratkoročne obveznosti). Za notranje potrebe podjetja se bilanca stanja lahko sestavlja tudi večkrat na leto, sestavlja pa se tudi ob določenih dogodkih, ki zahtevajo ugotovitev finančnega položaja podjetja.

5.1.2 Vrste bilanc stanja

Glede na čas, v katerem jih sestavljamo, so lahko bilance stanja predračunske in obračunske. Predračunska bilanca stanja vsebuje informacije o predračunani vrednosti in sestavi sredstev in obveznosti do virov sredstev, obračunska pa informacije o uresničenih vrednostih in njihovi sestavi.

Glede na uporabnike informacij so bilance stanja lahko notranje ali zunanje. Notranje so namenjene zadovoljevanju informacijskih potreb notranjih uporabnikov, to pomeni vodjem, lastnikom, zunanje pa so namenjene zunanjim uporabnikom, vlagateljem kapitala, kupcem, dobaviteljem ...

Glede na namen so bilance stanja lahko redne ali izredne. Z redno mislimo na začetno in končno zunanjo bilanco stanja, izredno pa sestavimo v izrednih primerih in ni namenjena rednim potrebam.

Glede na obliko so bilance stanja lahko vzporedne, zaporedne in stopenjske.

V letnem poročilu mora bilanca stanja prikazovati stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev ob koncu poslovnega leta. Njeno obliko in vsebino predpisuje Zakon o gospodarskih družbah, dopolnjujejo pa ga Slovenski računovodski standardi. Vsebina in oblika modela bilance stanja za zunanje poslovno poročanje po SRS 24 je:

Sredstva

- A STALNA SREDSTVA
- I Neopredmetena dolgoročna sredstva
- II Opredmetena osnovna sredstva
- III Dolgoročne finančne naložbe
- B GIBLJIVA SREDSTVA
- I Zaloge
- II Poslovne terjatve
- a) *Dolgoročne poslovne terjatve*
- b) *Kratkoročne poslovne terjatve*
- III Kratkoročne finančne naložbe
- IV Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina
- C AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE

Obveznosti do virov sredstev

- A KAPITAL
- I Vpoklicani kapital
- II Kapitalske rezerve
- III Rezerve iz dobička
- IV Preneseni čisti poslovni izid
- V Čisti poslovni izid poslovnega leta
- VI Prevrednotovalni popravki kapitala
- B REZERVACIJE
- C FINANČNE IN POSLOVNE OBVEZNOSTI
- a) *Dolgoročne finančne in poslovne obveznosti*
- b) *Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti*
- Č PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE

5.1.3 Vsebinska razlaga aktivne in pasivne strani bilance stanja

Sredstva

Vsako podjetje potrebuje za opravljanje svoje dejavnosti prvine poslovnega procesa (delovna sredstva, predmete dela, storitve drugih, delavce z njihovo delovno silo) kot tehnološki vložek v poslovni proces. V sodobnem tržnem gospodarstvu pa ni mogoče računati s temi prvini brez denarja, zato brez njega podjetje ne more začeti ustvarjati poslovnih učinkov.

Vsa sredstva, ki jih ima kako podjetje, so se praviloma v začetku pojavljala v denarni obliki in se bodo vanjo končno spet vrnila. Podjetje z denarnimi sredstvi kupi delovna sredstva, predmete dele in plača zaposlene, ki v poslovnem procesu ustvarjajo poslovne učinke. Ko so ti prodani in ko kupci poravnajo svoje terjatve, podjetje spet pride do denarnih sredstev. Sredstva delimo na stalna sredstva in gibljiva sredstva. Stalna in gibljiva sredstva se neposredno uporabljajo v okviru podjetja ali pa so na nek način povezana s takšno uporabo.

Stalna sredstva

S stalnimi sredstvi razumemo stvari in pravice, ki v poslovnem procesu postopno prenašajo svojo vrednost na poslovne učinke. V svojo prvotno pojavno obliko se vračajo praviloma v obdobju, daljšem od enega leta.

Stalna sredstva razvrstimo v naslednje skupine:

- neopredmetena dolgoročna sredstva,
- opredmetena osnovna sredstva,
- dolgoročne finančne naložbe.

Gibljiva sredstva

Z gibljivimi sredstvi razumemo stvari, pravice in denar, ki zaradi sodelovanja v poslovnem procesu prehajajo iz ene pojavne oblike v drugo. V prvotno pojavno obliko se vračajo praviloma v obdobju, krajšem od enega leta.

Gibljiva sredstva razvrstimo v naslednje skupine:

- zaloge,
- terjatve iz poslovanja,
- kratkoročne finančne naložbe,
- denarna sredstva,
- aktivne časovne razmejitev.

Obveznosti do virov sredstev

Obveznosti do virov sredstev so zrcalna slika sredstev. Sredstva nam odgovorijo na vprašanje, kaj ima podjetje, viri sredstev pa odgovorijo na vprašanje, »od kod ima podjetje sredstva«. Viri sredstev so pravne in fizične osebe. Do vseh virov sredstev ima torej podjetje obveznosti. Te so takšne, da jih mora podjetje poravnati takoj, v kratkem

roku ali v daljšem obdobju. Le obveznosti do lastnikov, to je do tistih, ki so vnesli kapital, so trajne.

Obveznosti do virov sredstev razvrstimo v skupine:

- a) obveznosti iz naslova kapitala (kapital),
- b) obveznosti iz naslova časovnih razmejitev (časovne razmejitve),
- c) obveznosti iz naslova dolgov (dolgovi).

a) Kapital

Kapital je trajen vir financiranja, ki so ga v podjetje vložili lastniki ali pa je nastajal z uspešnim poslovanjem podjetja. Lastniškega financiranja ni treba vrniti v primeru prenehanja poslovanja podjetja.

b) Časovne razmejitve

Obveznosti iz naslova časovnih razmejitev nastajajo na podlagi odloženih prihodkov in na podlagi vnaprej vračunanih stroškov (odhodkov). Časovno razmejevanje je posebna računovodska tehnika, ki omogoča enakomernejše izkazovanje poslovnega izida v posameznih obdobjih. Razlika je v roku. Torej so dolgoročne rezervacije dolgoročne pasivne časovne razmejitve, ki jih vzpostavijo za (Mayr 2000, 70):

- obveznosti, za katere pričakujejo, da bodo nastale šele čez več kot leto dni,
- obveznosti, katerih nastanek in velikost sta negotova.

Časovno razmejevanje se lahko razteza prek več let, govorimo o dolgoročnih rezervacijah, ali le prek enega leta, govorimo o pasivnih časovnih razmejitvah.

c) Dolgovi

Obveznosti predstavljajo obveznost, ki jo je treba v določenem obdobju poravnati. Glede na rok zapadlosti razlikujemo dolgoročne in kratkoročne obveznosti, ločnica pa je podobno kot za sredstva pri enem letu. Vsebinsko obveznosti iz naslova dolgov delimo na obveznosti iz financiranja in na obveznosti iz poslovanja.

Podjetje mora v vsakem trenutku imeti vrednost sredstev enako vrednosti obveznosti do virov sredstev.

$$\text{Sredstva} = \text{obveznosti do virov sredstev}$$

Dolgoročni finančni dolgovi so predvsem dolgoročna posojila, dobljena od bank in podjetij v državi in v tujini, ki jih podjetje najame za različne namene (za sanacijo, za izboljšanje finančne sposobnosti itd.). Med dolgoročne finančne dolgove uvrščamo tudi obveznosti do izdanih dolgoročnih vrednostnih papirjev.

Dolgoročni poslovni dolgovi so dolgoročni dobaviteljski krediti za kupljeno blago ali storitve, med katere uvrščamo razne dolgoročne blagovne kredite. Poleg blagovnih kreditov pa med te dolgove spadajo tudi dolgoročne obveznosti za odložene davke, dolgoročne obveznosti iz finančnega najema in dolgoročne obveznosti do kupcev iz naslova prejetih dolgoročnih varščin.

Kratkoročni finančni dolgovi so dobljena kratkoročna posojila, dobljena od bank in podjetij v državi in v tujini ter kratkoročni vrednostni papirji.

Kratkoročni poslovni dolgovi so kratkoročne obveznosti do dobaviteljev, kratkoročne obveznosti do zaposlenih, kratkoročne obveznosti do države iz naslova davkov (tudi obračunanega DDV – davka na dodano vrednost), kratkoročne obveznosti v zvezi z razdelitvijo poslovnega izida itd.

Pasivne časovne razmejitve so kratkoročno za največ dvanajst mesecev vnaprej vračunani stroški oz. odhodki in kratkoročno odloženi prihodki, ki nastanejo, če so storitve podjetja že zaračunane ali plačane, podjetje pa jih še ni opravilo.

Časovne razmejitve nastajajo v računovodstvu iz potrebe po enakomernem obremenjevanju dejavnosti s stroški, ki so pričakovani, pa se še niso pojavili. Obremenitev dejavnosti s stroški vpliva na poslovni izid, pa tudi na vrednost zalog nedokončane proizvodnje in proizvodov. To pomeni, da z vnaprej vračunanimi stroški in odhodki kasneje pokrivamo dejansko nastale stroške in odhodke iste vrste. Značilen primer tovrstnih stroškov so načrtovani stroški loma in uničenja, razsipa, kala in neposredni stroški nabave blaga v trgovini ali pa načrtovani stroški reklame in stroški danih kratkoročnih garancij (Zadravec 2003, 98).

5.2 Izkaz poslovnega izida

5.2.1 Vsebina

Izkaz poslovnega izida je računovodski izkaz, ki sistematično in urejeno prikazuje prihodke, odhodke in poslovni izid v določenem časovnem obdobju. Je tudi dinamičen računovodski izkaz, saj se nanaša na obdobje in ne na določen časovni trenutek. Dobiček je prikazan na strani odhodkov, saj vrednostno dopolnjuje odhodke in izenačuje obe strani bilance uspeha, izguba pa je prikazana na strani prihodkov.

Izkaz poslovnega izida se v praksi praviloma ne sestavlja v bilančni, temveč v stopenjski obliki. To pomeni, da prihodkov in odhodkov ne prikazujemo združenih na eni strani prikaza, temveč jih ločimo po posameznih vsebinskih skupinah.

Izkaz poslovnega izida morajo podjetja po ZGD obvezno sestaviti za vsako poslovno leto in ga objaviti v letnem poročilu. Tako kot bilanca stanja se tudi izkaz poslovnega izida za notranje potrebe sestavlja večkrat na leto. Neposredna povezava med izkazom poslovnega izida in bilanco stanja je ustvarjeni poslovni izid tkočega leta. Ustvarjeni poslovni izid tekočega leta, ki je prikazan v izkazu poslovnega izida, namreč povečuje kapital podjetja.

Ustvarjeni poslovni izid pomeni dosežen rezultat poslovanja podjetja v določenem obdobju in o njegovi delitvi odločajo lastniki na skupščini.

Izkaz poslovnega izida nam podrobneje prikazuje vzroke za doseženi poslovni izid v posameznem obdobju oziroma vzroke za povečanje oziroma zmanjšanje kapitala podjetja.

5.2.2 Vrste izkazov poslovnega izida

Poslovni izid delimo v naslednje vrste:

- glede na čas (predračunska in obračunska),
- glede na uporabnike informacij (notranje in zunanje),
- glede na namen (redne in izredne),
- glede na obliko (vzporedne, zaporedne, stopničaste).

A. ČISTI PRIHODKI OD PRODAJE

I. Čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev na domačem trgu

1. Čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev na domačem trgu razen najemnin

II. Čisti prihodki od prodaje blaga in materiala na domačem trgu

B. DRUGI POSLOVNI PRIHODKI

C. KOSMATI DONOS OD POSLOVANJA

D. POSLOVNI ODHODKI

I. Stroški blaga, materiala in storitev

1. Nabavna vrednost prodanega blaga in materiala

2. Stroški porabljenega materiala

a.) stroški materiala

b.) stroški energije

c.) drugi stroški materiala

3. Stroški storitev

a.) transportne storitve

b.) najemnine

c.) povračilo stroškov zaposlencem v zvezi z delom

d.) drugi stroški storitev

II. Stroški dela

1. Stroški plač

2. Stroški pokojninskih zavarovanj

3. Stroški drugih zavarovanj

4. Drugi stroški dela

III. Odpisi vrednosti

1. Amortizacija neopredmetenih dolgoročnih sredstev in opredmetenih osnovnih sredstev

IV. Drugi poslovni odhodki

E. DOBIČEK IZ POSLOVANJA

F. IZGUBA IZ POSLOVANJA

G. FINANČNI PRIHODKI

I. Finančni prihodki iz kratkoročnih terjatev

1. Drugi finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev

Finančni prihodki od obresti (upoštevano že v II. In III.)

H. FINANČNI ODHODKI

I. Prevrednotovalni finančni odhodki

Pokrivanje izgube

1. Drugi prevrednotovalni finančni odhodki

II. Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti

1. Drugi finančni odhodki in iz drugih obveznosti

Finančni odhodki od obresti (upoštevano že v II.)

I. ČISTI DOBIČEK IZ REDNEGA DELOVANJA

J. ČISTA IZGUBA IZ REDNEGA DELOVANJA

K. IZREDNI PRIHODKI

I. Subvencije, dotacije in podobni prihodki, ki niso povezani s poslovnimi učinki

II. Drugi izredni prihodki

L. IZREDNI ODHODKI

I. Drugi izredni odhodki

M. DOBIČEK ZUNAJ REDNEGA DELOVANJA

N. IZGUBA ZUNAJ REDNEGA DELOVANJA

O. DRUGI DAVKI

P. CELOTNI DOBIČEK

R. CELOTNA IZGUBA

S. DAVKI SKUPAJ

Š. ČISTI DOBIČEK OBRAČUNSKEGA OBDOBJA

T. ČISTA IZGUBA OBRAČUNSKEGA OBDOBJA

6 OPREDELITEV VODORAVNE IN NAVPIČNE ANALIZE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

Pri analizi poskušamo izluščiti nepotrebne dejavnike, ki so vplivali na poslovanje podjetja, in oceniti razmere poslovanja v naslednjih letih. Za analiziranje računovodskih izkazov se najpogosteje uporabljajo tri metode: vodoravna analiza, navpična analiza in analiza s kazalniki (Turk in Melavc 1998, 227).

Vodoravna analiza

Z vodoravnim analiziranjem računovodskih izkazov je mišljeno ugotavljanje vrednostnega zneska in stopnje (odstotka) spremembe določene postavke v računovodskih izkazih. V tej vrsti analize so postavke v prejšnjem obdobju osnova za primerjanje s postavkami zadnjega leta. Z vodoravnim analiziranjem računovodskih izkazov dobimo informacije o velikosti, smeri in relativni pomembnosti sprememb posameznih postavk. Te vrste informacij so potrebne za ugotavljanje poslovanja podjetja. Na podlagi teh informacij je mogoče ugotoviti, na katerih področjih poslovanja podjetja so potrebne spremembe.

Navpična analiza

Pri navpični analizi se postavke v računovodskih izkazih prikazujejo kot relativni delež glede na izbrano celoto. Največja korist navpičnega analiziranja računovodskih izkazov je, da so posamezne postavke prikazane kot delež oziroma kot relativno število. Pri navpični analizi izkaza poslovnega izida podjetja kot celoto največkrat izberemo čiste prihodke iz prodaje, lahko pa bi izbrali tudi druge postavke, odvisno od namena in cilja analize. To pomeni, da nam dobljene vrednosti (odstotki) povedo delež posamezne postavke glede na čiste prihodke od prodaje.

7 OPREDELITEV KAZALNIKOV POSLOVANJA

Kazalniki so relativna števila, dobljena s primerjavo dveh velikosti; imajo spoznavno moč, ki omogoča oblikovati sodbo o podjetju.

Glede na to, kako je opredeljena povezava med števcem in imenovalcem izračunanega kazalnika, pa pri računovodskem proučevanju razlikujemo tri vrste kazalnikov:

- *Stopnja udeležbe*: izračunamo jo tako, da podatek o delu pojava delimo s podatkom za celoto. Najnižja stopnja udeležbe je 0 in najvišja je 1.
- *Indeks*: dobimo ga, če primerjamo istovrstne podatke, ki zrealijo različne, toda med seboj sorodne procese ali stanja. Indeks pokaže relativen odmik procesa ali stanja od izhodiščnega. Navadno se dobljeni indeks pomnoži s 100, govorimo o odstotnem indeksu. Pri indeksu gre za izražanje enakosti in odmika od enakosti. Enakost je izražena z 1, število, ki je manjše od 1, kaže na nekaj, kar je manjše od izhodiščne velikosti.
- *Koeficient*: koeficient pa dobimo, če primerjamo raznovrstne podatke, ki zrealijo med seboj primerljive procese ali stanja. Izračunamo ga tako, da podatek, ki ga primerjamo, delimo s podatkom, s katerim ga primerjamo. Koeficient 1 pomeni, da je primerjana kategorija enaka primerljivi, koeficient nad 1, da je primerjana kategorija večja od primerljive. Za kolikokrat je od primerljive kategorije večja ali manjša, pa ugotovimo, če od izračunanega koeficienta odštejemo 1 (npr. koeficient 1,2 pomeni, da je primerjana kategorija za 0,2 krat večja od primerljive ali v odstotkih za 20 %).

V nadaljevanju diplomske naloge bom navedla nekaj najpogosteje uporabljenih kazalnikov.

Vrste kazalnikov:

- kazalniki financiranja,
- kazalniki investiranja,
- kazalniki plačilne sposobnosti,
- kazalniki obračanja,
- kazalniki gospodarnosti,
- kazalniki donosnosti.

7.1 Kazalniki financiranja

S kazalniki financiranja ugotavljamo strukturo financiranja sredstev in stopnjo finančne neodvisnosti podjetja. Pomembni so pri dolgoročnih odločitvah o politiki financiranja podjetja ter za posojilodajalce podjetja. Kažejo jim tveganost glede vračila posojila (Biloslavo 1999, 117).

$$\text{Stopnja lastniškosti financiranja} = \frac{\text{kapital}}{\text{obveznosti do virov sredstev}}$$

$$\text{Stopnja dolžniškosti financiranja} = \frac{\text{dolgovi}}{\text{obveznosti do virov sredstev}}$$

$$\text{Stopnja osnovnosti kapitala} = \frac{\text{osnovni kapital}}{\text{kapital}}$$

7.2 Kazalniki investiranja

S kazalniki investiranja analiziramo strukturo sredstev in tako ugotavljamo, kam je podjetje vlagalo svoja sredstva in kakšno je njegoa struktura sredstev glede na vlaganja.

$$\text{Stopnja osnovnosti investiranja} = \frac{\text{osnovna sredstva}}{\text{sredstva}}$$

$$\text{Delež zalog v gibljivih sredstvih} = \frac{\text{zaloga}}{\text{gibljiva sredstva}}$$

7.3 Kazalniki vodoravnega finančnega ustroja

Pri kazalnikih vodoravnega finančnega ustroja med seboj primerjamo posamezne postavke sredstev in posamezne postavke obveznosti do virov sredstev. Njihove vrednosti so še posebej zanimive za posojilodajalce, saj kažejo na plačilno sposobnost podjetja v danem trenutku (Biloslavo 1999, 118).

$$\text{Koeficient kapitalske pokritosti OS} = \frac{\text{kapital}}{\text{osnovna sredstva}}$$

- Koeficient neposredne pokritosti kratkoročnih obveznosti:

$$\text{Hitri koeficient} = \frac{\text{likvidna sredstva}}{\text{kratkoročne obveznosti}}$$

- Koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih obveznosti – tekoče likvidnosti:

$$\text{Kratkoročni koeficient} = \frac{\text{gibljiva sredstva}}{\text{kratkoročne obveznosti}}$$

- Koeficient pospešene pokritosti in kratkoročnih terjatev kratkoročnih obveznosti:

$$\text{Pospešeni koeficient} = \frac{\text{vsota likvidnih sredstev in kratkoročnih terjatev}}{\text{kratkoročne obveznosti}}$$

$$\text{Kazalnik zadolžitve} = \frac{\text{celotni dolgovi}}{\text{celotna sredstva}}$$

7.4 Kazalniki gospodarnosti

S kazalniki gospodarnosti želimo ugotoviti, koliko smo ustvarili dobička ali izgube in kako smo bili glede na razpoložljiva sredstva uspešni.

$$\text{Koefficient gospodarnosti poslovanja} = \frac{\text{poslovni prihodki}}{\text{poslovni odhodki}}$$

$$\text{Koefficient celotne gospodarnosti} = \frac{\text{prihodki}}{\text{odhodki}}$$

7.5 Kazalniki donosnosti

Kazalniki donosnosti kažejo predvsem uspešnost poslovanja podjetja, ekonomičnost in rentabilnost podjetja.

$$\text{Celotna dobičkonosnost} = \frac{\text{prihodki} - \text{odhodki}}{\text{prihodki}}$$

8 KRATKA PREDSTAVITEV GOSTINSKEGA PODJETJA

Obravnavano gostinsko podjetje je bilo ustanovljeno maja 2000 kot družba z omejeno odgovornostjo. Družbo sta ustanovila dva družbenika. Podjetje spada med mala podjetja. Prvotno je bilo v njem zaposlenih šest oseb. Glavna dejavnost podjetja je gostinstvo. Podjetje je v letih od 2000 do 2002 poslovalo z izgubo. V novembru 2002 je podjetje zamenjalo lastnika. Novi lastniki so poleg osnovnih sredstev in terjatev prevzeli tudi veliko obveznosti in dolgov. Novi lastniki so spoznali, da je podjetje še toliko zdravo, da lahko z reorganizacijo in zmanjšanjem stroškov ter z zaposlitvijo izobraženega osebja podjetje privedejo do dobička.

V predstavljenem podjetju so zaposleni:

- direktor,
- dva kvalificirana kuharja,
- pomočnik kuharja,
- dva kvalificirana natakarja,
- pomočnik natakarja.

V podjetju usposobljeni ljudje z ustvarjalnim sodelovanjem in s podjetniškim duhom obvladujejo spremembe; zavedajo se pomena kakovosti in odličnosti za obstoj podjetja. Z visoko stopnjo znanja si prizadevajo zadovoljiti potrebe gostov in nuditi dobre storitve. Pomemben pozornost namenjajo tudi razširitvi gostinske ponudbe.

Novo poslovodstvo je najprej natančno analiziralo preteklo poslovanje in izdelalo poslovni načrt. Ob načrtovanju preobrata so sprejeli ustrezne odločitve o reprogramiranju zapadlih obveznosti. Dogovorili so se o prihodnjem financiranju podjetja, o podaljšanem roku odplačil dobaviteljem, povečanju prihodkov ter znižanju stroškov. Novo poslovodstvo se je s kreditodajalci dogovorilo za moratorij, to je za obdobje, v katerem podjetju ni treba vračati glavnice, vendar v tem času tečejo obresti. Sporazumeli so se tudi z dobavitelji, da podjetje ne plačuje starih obveznosti, ki so nastale pri prejšnjih lastnikih, dokler se podjetje likvidnostno ne opomore.

Načrti so bili v letu 2003 uresničeni, kar je tudi razvidno iz računovodskih izkazov.

9 PREDSTAVITEV IN ANALIZA RAČUNOVODSKIH IZKAZOV IZBRANEGA GOSTINSKEGA PODJETJA ZA LETO 2002 IN 2003

9.1 Podatki iz bilance stanja izbranega gostinskega podjetja

Tabela 9.1 prikazuje bilanco stanja, v kateri so prikazana sredstva in obveznosti do virov sredstev na dan 31. december 2002 in 31. december 2003.

Tabela 9.1 Bilanca stanja na dan 31. december 2002 in 2003

v tisoč SIT	Znesek za leto 2003	Znesek za leto 2002
SREDSTVA	11.163	8.615
A. STALNA SREDSTVA	6.907	6.023
<i>I. Neopredmetena osnovna sredstva</i>	0	0
<i>II. Opredmetena osnovna sredstva</i>	6.907	6.023
1. Drobní inventar, večletni nasadi,	6.907	6.023
B. GIBLJIVA SREDSTVA	4.021	1.813
I. Zaloge	2.164	1.037
1. Material	20	85
2. Trgovsko blago	2.144	952
II. Poslovne terjatve	1.029	256
a.) Dolgoročne poslovne terjatve	0	0
b.) Kratkoročne poslovne terjatve	1.029	256
1. Kratkoročne poslovne terjatve do kupcev	144	60
2. Kratkoročne poslovne terjatve do drugih	885	196
III. Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina	828	520
C. AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	235	779
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	11.163	8.615
A. KAPITAL	-5.010	-10.841
I. Vpoklican kapital	2.100	2.100
1. Osnovni kapital	2.100	2.100
II. Rezerve iz dobička	210	0
1. Zakonske rezerve	210	0
III. Prenesena čista izguba	7.539	2.282
IV. Čista izguba poslovnega leta	0	10.878
V. Prevrednotovalni popravki kapitala	219	219
1. Splošni prevrednotovalni popravek kapitala	219	219
B. FINANČNE IN POSLOVNE OBVEZNOSTI	16.173	19.456
a.) Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti	16.173	19.456
1. Kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev	8.947	8.430
2. Druge kratkoročne finančne in poslovne obveznosti	7.226	11.026

Vir: Interni podatki izbranega podjetja

9.2 Realen prikaz izkaza poslovnega izida izbranega gostinskega podjetja

Tabela 9.2 prikazuje izkaz poslovnega izida, v katerem so prikazani odhodki, prihodki in poslovni izid v obdobju od 1. januarja do 31. decembra 2002 in 2003.

Tabela 9.2 Izkaz poslovnega izida obdobju od 1. januarja do 31. decembra 2002 in 2003

	v tisoč SIT	leto 2003	leto 2002
A. ČISTI PRIHODKI OD PRODAJE		59.736	59.660
<i>I. Čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev na domačem trgu</i>		15	
1. Čisti prih. od prodaje proiz. in storitev na dom.trgu razen najemnin		15	
<i>II. Čisti prihodki od prodaje blaga in mat. na dom.trgu</i>		59.721	59.660
B. DRUGI POSLOVNI PRIHODKI			
C. KOSMATI DONOS OD POSLOVANJA		59.736	59.660
D. POSLOVNI ODHODKI		53.957	70.258
<i>I. Stroški blaga, materiala in storitev</i>		33.655	49.903
1. Nabavna vrednost prodanega blaga in materiala		20.039	26.243
2. Stroški porabljenega materiala		2.207	5.613
a.) stroški materiala		1.008	2.233
b.) stroški energije		1.019	3.112
c.) drugi stroški materiala		180	268
3. Stroški storitev		11.409	18.047
a.) transportne storitve		715	1.399
b.) najemnine		4.303	4.715
c.) povračilo stroškov zaposlencem v zvezi z delom		290	192
d.) drugi stroški storitev		6.101	11.741
<i>II. Stroški dela</i>		18.904	19.286
1. Stroški plač		11.986	12.577
2. Stroški pokojninskih zavarovanj		1.988	2.025
3. Stroški drugih zavarovanj		0	0
4. Drugi stroški dela		4.930	4.684
<i>III. Odpisi vrednosti</i>		1.310	827
1. Amortizacija neopredmetenih dolgoročnih sredstev in opredmetenih osnovnih sredstev		1.310	827
<i>IV. Drugi poslovni odhodki</i>		88	242
E. DOBIČEK IZ POSLOVANJA		5.779	0
F. IZGUBA IZ POSLOVANJA		0	10.598
G. FINANČNI PRIHODKI		1	4
I. Finančni prihodki iz kratkoročnih terjatev		1	4
1. Drugi finančni prihodki iz obr. in kratkoročnih terjatev		1	4
fin. prihodki od obresti (upoštevano že v II. In III.)		1	
H. FINANČNI ODHODKI		5.833	237
I. Prevrednotovalni finančni odhodki		14	162
Pokrivanje izgube		5.621	
1. Drugi prevrednotovalni finančni odhodki			162
II. Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti		198	75

1. Drugi finančni odhodki in iz drugih obveznosti	198	75
Finančni odhodki od obresti (upoštevano že v II.)	198	
<hr/>		
I. ČISTI DOBIČEK IZ REDNEGA DELOVANJA		
J. ČISTA IZGUBA IZ REDNEGA DELOVANJA	54	10.831
K. IZREDNI PRIHODKI	55	28
I. subvencije, dotacije in podobni prihodki, ki niso povezani s poslovnimi učinki	0	
II. Drugi izredni prihodki	55	28
<hr/>		
L. IZREDNI ODHODKI	1	75
I. Drugi izredni odhodki	1	75
M. DOBIČEK ZUNAJ REDNEGA DELOVANJA	54	0
N. IZGUBA ZUNAJ REDNEGA DELOVANJA	0	47
O. DRUGI DAVKI	0	0
P. CELOTNI DOBIČEK	0	0
R. CELOTNA IZGUBA	0	10.878
S. DAVKI SKUPAJ	0	0
Š. ČISTI DOBIČEK OBRAČUNSKEGA OBDOBJA	0	0
T. ČISTA IZGUBA OBRAČUNSKEGA OBDOBJA	0	10.878

Vir: Interni podatki izbranega podjetja

9.3 Analitični razvidi stroškov, odhodkov in prihodkov izbranega gostinskega podjetja v letu 2002 in 2003

Tabela 9.3 prikazuje stroške, odhodke in prihodke v tolarjih ter odstotek spremembe v letu 2003 glede na leto 2002.

Tabela 9.3 Analitični razvidi stroškov razreda 4 in odhodkov razreda 7 ter analitični razvidi prihodkov razreda 7

KONTI RAZREDA 4 – STROŠKI			Delež
40 – stroški materiala	Leto 2003	Leto 2002	(%)
stroški materiala	2.105,95 SIT	368.850,00 SIT	0,6
pomožnega materiala	223.688,47 SIT	336.372,56 SIT	66,5
čistil	415.571,06 SIT	592.375,21 SIT	70,2
papir. in plast. embalaže	334.521,99 SIT	857.776,70 SIT	39,0
elektrike	513.477,35 SIT	1.006.353,89 SIT	51,0
vode	128.181,17 SIT	298.641,00 SIT	42,9
plina	89.473,23 SIT	245.903,11 SIT	36,4
pogonsko gorivo	288.258,00 SIT	1.517.855,39 SIT	19,0
str.goriva za kurjavo	118.368,96 SIT	43.200,00 SIT	274,0
pisarniški material	32.176,40 SIT	77.381,62 SIT	41,6
odpis DI	41.279,40 SIT	81.845,77 SIT	50,4
stroški nadomestnih delov	5.146,00 SIT	143.431,88 SIT	3,6
stroški literature	15.152,07 SIT	0,00 SIT	
delovna obleka	0,00 SIT	43.655,00 SIT	
skupaj konto 40	2.207.400,05 SIT	5.613.642,13 SIT	39,3
41 - stroški storitev			

stroški poštних storitev	684.305,74 SIT	1.380.375,51 SIT	49,6
storitve cestnega prometa	30.349,09 SIT	19.000,00 SIT	159,7
vzdrževanja	323.540,05 SIT	290.169,52 SIT	111,5
najemnine	4.303.338,49 SIT	4.714.442,26 SIT	91,3
kilometrina	112.556,35 SIT	76.950,00 SIT	146,3
dnevnice v državi	21.086,91 SIT	19.250,00 SIT	109,5
povračilo stroškov v zvezi z delom	157.000,00 SIT	96.200,00 SIT	163,2
bančnih storitev	324.006,49 SIT	221.379,55 SIT	146,4
plačilnega prometa	240.427,40 SIT	327.657,02 SIT	73,4
računov. storite	1.059.004,73 SIT	949.582,16 SIT	111,5
odvetniške storitve	174.010,00 SIT	146.300,00 SIT	118,9
zdravstvene storitve	191.925,00 SIT	366.859,50 SIT	52,3
zavarovalne premije	167.522,02 SIT	107.006,94 SIT	156,6
reklame in propagande	409.416,67 SIT	1.116.635,00 SIT	36,7
reprezentance	36.477,82 SIT	363.769,00 SIT	10,0
drugi stroški storitev		351.246,31 SIT	0,0
parkirna, cestnina	3.397,35 SIT	300,00 SIT	1132,5
poslovnih storitev	647.203,66 SIT	116.021,47 SIT	557,8
komunala	257.436,56 SIT	312.498,70 SIT	82,4
študentskih organizacij	191.067,00 SIT	639.055,00 SIT	29,9
str. dela študentov	1.842.100,00 SIT	6.390.550,00 SIT	28,8
stroški zunanjih sodelavcev	12.000,00 SIT	0,00 SIT	
predvajanja glasbe	42.336,00 SIT	42.336,00 SIT	
varstvo pri delu	142.086,00 SIT		
stroški tehničnih pregledov	36.607,00 SIT		
skupaj konto 41	11.409.200,33 SIT	18.047.583,94 SIT	63,2
43 - amortizacija	1.310.365,40 SIT	827.000,00 SIT	158,4
47 - stroški dela			
kosmate plače zaposlenih	11.986.235,02 SIT	12.577.386,63 SIT	95,3
str.prevoza na delo	1.612.841,04 SIT	1.629.369,41 SIT	99,0
str.prehrane med delom	1.964.823,84 SIT	1.794.313,76 SIT	109,5
pris.na izplač.plač.	1.976.209,48 SIT	2.024.959,20 SIT	97,6
str.pris./od			
pris.za poškodbe pri delu	11.300,00 SIT		
nagrade lastnikom podjetja		150.000,00 SIT	
bruto regres za letni dopust	984.179,86 SIT	747.001,20 SIT	131,8
str.davka na plače	368.025,28 SIT	362.921,84 SIT	101,4
skupaj konto 47	18.903.614,52 SIT	19.285.952,04 SIT	98,0
48 – drugi stroški			
dajatve,ki niso odvis.od poslov.		22.618,00 SIT	
ostali stroški	13.820,00 SIT	29.395,76 SIT	47,0
članarine	36.000,00 SIT	36.000,00 SIT	100
humanitarni prispevki	0,00 SIT	125.000,00 SIT	
sodne takse	19.000,00 SIT	0,00 SIT	
stavbno zemljišče	19.568,00 SIT	29.484,00 SIT	66,4
skupaj konto 48	88.388,00 SIT	242.497,76 SIT	36,4

suma razreda 4 stroški	33.918.968,30 SIT	43.189.675,87 SIT	78,5
KONTI RAZREDA 7 - ODHODKI IN PRIHODKI			
71 - poslovni odhodki			
n.v.hrane	16.484.157,90 SIT	21.070.630,46 SIT	78,2
n.v.pijače	3.505.175,06 SIT	5.090.218,68 SIT	68,9
n.v.cigaret	50.000,00 SIT	81.958,43 SIT	61,0
skupaj konto 71	20.039.332,96 SIT	26.242.807,57 SIT	76,4
74 - finančni odhodki			
zamud.obresti	197.268,62 SIT	162.000,32 SIT	121,8
tečajne razlike	14.320,48 SIT		
denarne kazni		75.000,00 SIT	
skupaj konto 74	211.589,10 SIT	237.000,32 SIT	89,3
75 - izredni odhodki			
drugi izredni odhodki	1.200,00 SIT	75.000,00 SIT	1,6
suma razreda 7 odhodki	20.252.122,06 SIT	26.554.807,89 SIT	76,3
76 - čisti prihodki od prodaje			
prihodki od storitev	15.003,33 SIT		
dobiček od prodaje/izločitve		162.000,00 SIT	
prejete kazni in odškodnine		10.768,37 SIT	
drugi izredni prihodki	42.638,76 SIT	14.091,60 SIT	302,6
od prod. blaga	84.683,33 SIT		
od prod. hrane	42.313.603,82 SIT	45.694.693,13 SIT	92,6
od prod. pijače	17.280.257,01 SIT	13.730.049,00 SIT	125,9
od prod. cigaret		48.397,90 SIT	
skupaj konto 76	59.736.186,25 SIT	59.660.000,00 SIT	100,1
77 - finančni prihodki			
Prihodki od obresti	1.210,00 SIT	4.180,00 SIT	28,9
78 - izredni prihodki			
drugi izredni prihodki	55.000,02 SIT	28.000,00 SIT	196,4
suma razreda 7 prihodki	59.792.396,27 SIT	59.692.180,00 SIT	100,2

Vir: Interni podatki izbranega podjetja

Iz analitičnega razvida stroškov razreda 40 lahko vidimo, da so se celotni stroški v letu 2003 glede na leto 2002 znižali za 22 odstotkov. Odhodki razreda 70 so se prav tako kot stroški znižali za 24 odstotkov. Celotni odhodki so v letu 2003 glede na leto 2002 manjši za 24 odstotkov.

S spremembo strategije poslovanja podjetja so se v veliki meri znižali nepotrebni stroški. Razred stroškov materiala in blaga v letu 2003 se je glede na leto 2002 znižal za 61 %. Največ so se znižali stroškov materiala – za 99,4 %, stroški nadomestnih delov za 89,4 %, stroški goriva za 79,2 %. Sledijo stroški papirne in plastične embalaže za 61 %, stroški vode za 57 %, stroški elektrike za 49 %.

V letu 2003 so se stroški storitev glede na leto 2002 znižali za 37 odstotkov. Stroški storitev konta 41 so se v letu 2003 glede na leto 2002 znižali za 37 %.

Znižanje je razvidno predvsem pri stroških reprezentance za 90 %, nato stroški študentskih organizacij za 70 %, stroški dela študentov za 71 %, sledijo stroški reklam in propagande za 63,3 %, stroški poštnih storitev za 50,4 % ter stroški najemnin za 9 %. Prednost pri prevzemu gostinskega podjetja je bila v tem, da novim lastnikom ni bilo treba veliko vlagati v promocijo, ker je bil lokal že priznan. Ker se je gostinska ponudba povečala in kakovost izboljšala, so stari gostje sami delali lokalno reklamo.

Nekateri stroški pa so se povečali. Do povečanja teh stroškov je prišlo predvsem zaradi ukvarjanja novega managerja z izvajanjem poslovnega načrta. Sprememba poslovnega načrta je privedla do novih stroškov in povišanja nekaterih že obstoječih stroškov. To se vidi predvsem pri stroških parkirnin, cestnin, ki so se zvišali za 1032 %, sledijo stroški poslovnih storitev za 457 %, kar znaša 531.000 tolarjev, stroški kilometrin za 46 %, stroški cestnega prometa za 59 %.

Stroški konta 47 – stroški dela pa se niso bistveno spremenili, ker je število zaposlenih ostalo enako. Lahko rečemo, da so se znižali za 2 %.

Finančni odhodki (konto 74) so se znižali predvsem zaradi denarnih kazni, medtem ko so se z obrestmi in tečajnimi razlikami povečali. Finančni odhodki so se v letu 2003 glede na leto 2002 znižali za 11 odstotkov.

Finančni prihodki razreda 7, konta 77 se v letu 2003 glede na leto 2002 niso bistveno spremenili. Povečali pa se prihodki prodaje pijače za 26 %.

Iz analitičnega pregleda stroškov in odhodkov v letu 2003 lahko vidimo, da so se znižali. Kot že omenjeno so se znižali stroški materiala za 61 %, stroški storitev za 37 %, drugi stroški za 64 %, poslovni odhodki za 23,6 %. Izbrano podjetje je imelo v letu 2002 neusklajeno nabavo in prodajo blaga in je večalo stroške, ki so bili za podjetje nepotrebni.

Novo poslovodstvo podjetja je s pravo strategijo in poslovnim načrtom doseglo v enem poslovnem letu tisto, kar so si začrtali, čeprav si ni povsem opomoglo od slabega poslovanja prejšnjih lastnikov.

9.4 Vodoravna in navpična analiza računovodskih izkazov

Vodoravna analiza izkaza poslovnega izida za izbrano gostinsko podjetje

Tabela 9.4 prikazuje delež spremembe prihodkov, odhodkov in poslovnega izida v letu 2003 glede na leto 2002.

Tabela 9.4 Spremembe prihodkov, odhodkov in poslovnega izida v letu 2003 glede na leto 2002

	leto 2003	leto 2002	poveč. / zmanj.	delež spremembe
A. ČISTI PRIHODKI OD PRODAJE	59.736	59.660	76	0,13
<i>I. Čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev na domačem trgu</i>	15		15	
1. Čisti prih. od prodaje proiz. in storitev na	15		15	

dom.trgu razen najemnin				
<i>II. Čisti prihodki od prodaje blaga in materiala na dom.trgu</i>	59.721	59.660	61	0,10
B. DRUGI POSLOVNI PRIHODKI				
C. KOSMATI DONOS OD POSLOVANJA	59.736	59.660	76	0,13
D. POSLOVNI ODHODKI	53.957	70.258	-16.301	-23,20
<i>I. Stroški blaga, materiala in storitev</i>	33.655	49.903	-16.248	-32,56
1. Nabavna vrednost prodanega blaga in materiala	20.039	26.243	-6.204	-23,64
2. Stroški porabljenega materiala	2.207	5.613	-3.406	-60,68
a.) stroški materiala	1.008	2.233	-1.225	-54,86
b.) stroški energije	1.019	3.112	-2.093	-67,26
c.) drugi stroški materiala	180	268	-88	-32,84
3. Stroški storitev	11.409	18.047	-6.638	-36,78
a.) transportne storitve	715	1.399	-684	-48,89
b.) najemnine	4.303	4.715	-412	-8,74
c.) povračilo stroškov zaposlencem v zvezi z delom	290	192	98	51,04
d.) drugi stroški storitev	6.101	11.741	-5.640	-48,04
<i>II. Stroški dela</i>	18.904	19.286	-382	-1,98
1. Stroški plač	11.986	12.577	-591	-4,70
2. Stroški pokojninskih zavarovanj	1.988	2.025	-37	-1,83
3. Stroški drugih zavarovanj	0	0	0	
4. Drugi stroški dela	4.930	4.684	246	5,25
III. Odpisi vrednosti	1.310	827	483	58,40
1. Amortizacija neopredmetenih dolg. sred. in opred. osn. sred.	1.310	827	483	58,40
IV. Drugi poslovni odhodki	88	242	-154	-63,64
E. DOBIČEK IZ POSLOVANJA	5.779	0		
F. IZGUBA IZ POSLOVANJA	0	10.598		
G. FINANČNI PRIHODKI	1	4	-3	-75,00
I. Finančni prihodki iz kratkoročnih terjatev	1	4	-3	-75,00
1. Drugi finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev	1	4	-3	-75,00
Finančni prihodki od obresti (upoštevano že v II. In III.)	1		1	
H. FINANČNI ODHODKI	5.833	237	5.596	2361,18
I. Prevrednotovalni finančni odhodki	14	162		
Pokrivanje izgube	5.621			
1. Drugi prevrednotovalni finančni odhodki		162		
II. Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti	198	75	123	164,00
2. Drugi finančni odhodki in iz drugih obveznosti	198	75	123	164,00
3. Finančni odhodki od obresti (upoštevano že v II.)	198		198	

I. ČISTI DOB. IZ REDNEGA DELOVANJA				
J.ČISTA IZGUBA IZ REDNEGA DELOVANJA	54	10.831		
K.IZREDNI PRIHODKI	55	28	27	96,43
<i>s poslovnimi učinki</i>				
<i>I. subv., dotacije in podobni prihodki, ki niso povezani</i>	0		0	
<i>II. Drugi izredni prihodki</i>	55	28	27	96,43
L. IZREDNI ODHODKI	1	75	-74	-98,67
<i>I. Drugi izredni odhodki</i>	1	75	-74	-98,67
M. DOBIČEK ZUNAJ REDNEGA DELOVANJA	54	0	54	
N. IZGUBA ZUNAJ REDNEGA DELOVANJA	0	47	-47	
O. DRUGI DAVKI	0	0	0	
P. CELOTNI DOBIČEK	0	0	0	
R. CELOTNA IZGUBA	0	10.878		
S. DAVKI SKUPAJ	0	0	0	
Š. ČISTI DOBIČEK OBRAČUNSKEGA OBDOBJA	0	0	0	
T. ČISTA IZGUBA OBRAČUNSKEGA OBDOBJA	0	10.878		

Vir: Interni podatki izbranega podjetja

Vodoravna analiza izkaza poslovnega izida podjetja nam pokaže, da se je v letu 2003 poslovanje izboljšalo glede na pretekla leta, saj je podjetje poslovalo pozitivno (z dobičkom). Glavni vzrok za povečanje čistega dobička je, da so se poslovni odhodki zmanjšali za 23 odstotkov, izredni odhodki pa za 98,7 odstotkov. Pri stroških porabljenega materiala in blaga je najbolj opaziti znižanje stroškov električne energije za 67 odstotkov, kar za dva milijona tolarjev, sledi znižanje materialnih stroškov za 55 odstotkov, kar pomeni en milijon tolarjev.

Pri stroških storitev, ki so se znižali za 36 odstotkov (6,5 milijonov), so se najbolj znižali stroški transportnih storitev – za 48 odstotkov, medtem ko so se stroški povračila zaposlenim v zvezi z delom zvišali za 51 odstotkov. Pri stroških dela pa ne opazimo sprememb.

Pozitivno poslovanje je predvsem posledica managerskega pristopa k aktivni politiki zniževanja stroškov. Posledica tega so novi dobavitelji, ugodni finančni krediti pri bančnih institucijah in odlog plačil prvotnim dobaviteljem.

9.4.1 Vodoravna analiza bilance stanja izbranega gostinskega podjetja

Tabela 9.5 prikazuje delež spremembe sredstev in obveznosti do virov v letu 2003 glede na leto 2002.

Tabela 9.5 Spremembe sredstev in obveznosti do virov v letu 2003 glede na leto 2002

	v tisoč SIT	leto 2003	leto 2002	povečanje - zmanjšanje	delež spremembe
SREDSTVA		11.163	8.615	2.548	29,58
A. STALNA SREDSTVA		6.907	6.023	884	14,68
<i>I. Neopredmetena osnovna sredstva</i>		0	0	0	
<i>II. Opredmetena osnovna sredstva</i>		6.907	6.023	884	14,68
1. Drobní inventar, večletni nasadi,		6.907	6.023	884	14,68
B. GIBLIVA SREDSTVA		4.021	1.813	2.208	121,79
<i>I. Zaloge</i>		2.164	1.037	1.127	108,68
1. Material		20	85	-65	-76,47
2. Trgovsko blago		2.144	952	1.192	125,21
<i>II. Poslovne terjatve</i>		1.029	256	773	301,95
a.) Dolgoročne poslovne terjatve		0	0	0	
b.) Kratkoročne poslovne terjatve		1.029	256	773	301,95
1. Kratkoročne poslovne terjatve do kupcev		144	60	84	140,00
2. Kratkoročne poslovne terjatve do drugih		885	196	689	351,53
<i>III. Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina</i>		828	520	308	59,23
C. AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE		235	779	-544	-69,83
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV		11.163	8.615	2.548	29,58
A. KAPITAL		-5.010	-10.841	5.831	-53,79
<i>I. Vpoklican kapital</i>		2.100	2.100	0	0,00
1. Osnovni kapital		2.100	2.100	0	0,00
<i>II. Rezerve iz dobička</i>		210	0	210	
1. Zakonske rezerve		210	0	210	
<i>III. Prenesena čista izguba</i>		7.539	2.282	5.257	230,37
<i>IV. Čista izguba poslovnega leta</i>		0	10.878		
V. Prevrednoteovalni popravki kapitala		219	219	0	0,00
1. Splošni prevrednoteovalni popravek kapitala		219	219	0	0,00
B. FINANČNE IN POSLOVNE OBVEZNOSTI		16.173	19.456	-3.283	-16,87
a.) Kratkoročne finančne in poslovne obvez.		16.173	19.456	-3.283	-16,87
1. Kratkoročne poslovne obveznosti do dobavit.		8.947	8.430	517	6,13
2. Druge kratkoročne fin. in poslovne obvez.		7.226	11.026	-3.800	-34,46

Vir: Interni podatki izbranega podjetja

Iz vodoravne analize bilance stanja podjetja izhaja, da se je bilančna vsota v letu 2003 povečala za 29,6 odstotkov. Na strani sredstev so se zlasti povečala opredmetena osnovna sredstva – za 14,7 odstotka, gibliva sredstva so se tudi povečala za 121,8 odstotkov. To pomeni, da so se povečale poslovne terjatve za 302 odstotka ter zaloge za 109 odstotkov.

Na strani obveznosti do virov sredstev so se zmanjšale predvsem finančne in poslovne obveznosti za 17 odstotkov. Kapital so v letu 2003 povečali za 54 odstotkov ker so z dobičkom pokrivali izgubo iz leta 2001 in delno iz leta 2002. S pozitivnim letnim poslovnim izidom iz leta 2003 v višini 5.621 mio tolarjev so pokrivali 2.282 mio tolarjev izgube iz leta 2001 ter 3.339 mio tolarjev izgube iz leta 2002. Tako je v bilanci stanja ostala še izguba v višini 7.539 mio tolarjev.

Management podjetja je sprejel strategije nadaljevanja zniževanja stroškov ob enakem številu zaposlenih, povišanja poslovnih prihodkov in pokrivanja izgub iz preteklih let v celoti.

9.4.2 Navpična analiza izkaza poslovnega izida za izbrano gostinsko podjetje

Pri navpični analizi izkaza poslovnega izida smo izbrali kot celoto poslovne, finančne ter izredne prihodke in odhodke.

Tabela 9.6 Navpična analiza izkaza poslovnega izida

	leto 2003		leto 2004		
	v tisoč SIT	znesek	delež	znesek	delež
A. ČISTI PRIHODKI OD PRODAJE	59.736	100	59.660	100	
<i>I. Čisti prihodki od prodaje proiz. in storitev na domačem trgu</i>	15	0,03		0,00	
1. Čisti prih. od prodaje proizvodov in storitev na domačem trgu razen najemnin	15	0,03	0,00	0,00	
<i>II. Čisti prihodki od prodaje blaga in materiala na domačem trgu</i>	59.721	99,97	59.660	100,00	
B. DRUGI POSLOVNI PRIHODKI					
C. KOSMATI DONOS OD POSLOVANJA	59.736		59.660		
D. POSLOVNI ODHODKI	53.957	100,00	70.258	100,00	
<i>I. Stroški blaga, materiala in storitev</i>	33.655	62,37	49.903	71,03	
1. Nabavna vrednost prodanega blaga in materiala	20.039	37,14	26.243	37,35	
2. Stroški porabljenega materiala	2.207	4,09	5.613	7,99	
a.) stroški materiala	1.008	1,87	2.233	3,18	
b.) stroški energije	1.019	1,89	3.112	4,43	
c.) drugi stroški materiala	180	0,33	268	0,38	
3. Stroški storitev	11.409	21,14	18.047	25,69	
a.) transportne storitve	715	1,33	1.399	1,99	
b.) najemnine	4.303	7,97	4.715	6,71	
c.) povračilo stroškov zaposlencem v zvezi z delom	290	0,54	192	0,27	
d.) drugi stroški storitev	6.101	11,31	11.741	16,71	
<i>II. Stroški dela</i>	18.904	35,04	19.286	27,45	
1. Stroški plač	11.986	22,21	12.577	17,90	
2. Stroški pokojninskih zavarovanj	1.988	3,68	2.025	2,88	
3. Stroški drugih zavarovanj	0	0,00	0	0,00	
4. Drugi stroški dela	4.930	9,14	4.684	6,67	
III. Odpisi vrednosti	1.310	2,43	827	1,18	
1. Amortizacija neopredmetenih dolgoročnih sredstev in opredmetenih osnovnih sredstev	1.310	2,43	827	1,18	

IV. Drugi poslovni odhodki	88	0,16	242	0,34
E. DOBIČEK IZ POSLOVANJA	5.779		0	
F. IZGUBA IZ POSLOVANJA	0		10.598	
G. FINANČNI PRIHODKI	1	100,00	4	100,00
I. Finančni prihodki iz kratkoročnih terjatev	1	100,00	4	100,00
1. Drugi finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev	1	100,00	4	100,00
Finančni prihodki od obresti (upoštevano že v II. In III.)	1	100,00		0,00
H. FINANČNI ODHODKI	5.833	100,00	237	100,00
I. Prevrednotovalni finančni odhodki	14	0,24	162	68,35
II. Pokrivanje izgube	5.621	96,37		0,00
1. Drugi prevrednotovalni finančni odhodki		0,00	162	68,35
II. Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti	198	3,39	75	31,65
2. Drugi finančni odhodki in iz drugih obveznosti	198	3,39	75	31,65
I. Finančni odhodki od obresti (upoštevano že v II.)	198	3,39		0,00
I. ČISTI DOBIČEK IZ REDNEGA DELOVANJA			10.831	
J. ČISTA IZGUBA IZ REDNEGA DELOVANJA	54			
K. IZREDNI PRIHODKI	55	100,00	28	100,00
<i>I. subvencije, dotacije in podobni prihodki, ki niso povezani s poslovnimi učinki</i>	0	0,00		0,00
<i>II. Drugi izredni prihodki</i>	55	100,00	28	100,00
L. IZREDNI ODHODKI	1	100,00	75	100,00
<i>I. Drugi izredni odhodki</i>	1	100,00	75	100,00
M. DOBIČEK ZUNAJ REDNEGA DELOVANJA	54		0	
N. IZGUBA ZUNAJ REDNEGA DELOVANJA	0		47	
O. DRUGI DAVKI	0		0	
P. CELOTNI DOBIČEK	0		0	
R. CELOTNA IZGUBA	0		10.878	
S. DAVKI SKUPAJ	0		0	
Š. ČISTI DOBIČEK OBRAČUNSKEGA OBDOBJA	0		0	
T. ČISTA IZGUBA OBRAČUNSKEGA OBDOBJA	0		10.878	

Vir: Interni podatki izbranega podjetja

9.4.3 Navpična analiza bilance stanja izbranega gostinskega podjetja

Pri navpični analizi bilance stanja za osnovo najpogosteje izberemo bilančno vsoto.

Tabela 9.7 Navpična analiza bilance stanja

	leto 2003		leto 2002		
	v tisoč SIT	znesek	delež	znesek	delež
SREDSTVA		11.163	100	8.615	100
A. STALNA SREDSTVA		6.907	61,87	6.023	69,91
<i>I. Neopredmetena osnovna sredstva</i>		0	0,00	0	0,00
<i>II. Opredmetena osnovna sredstva</i>		6.907	61,87	6.023	69,91
1. Drobni inventar, večletni nasadi,		6.907	61,87	6.023	69,91
B. GIBLIVA SREDSTVA		4.021	36,02	1.813	21,04

<i>I. Zaloge</i>	2.164	19,39	1.037	12,04
1. Material	20	0,18	85	0,99
2. Trgovsko blago	2.144	19,21	952	11,05
<i>II. Poslovne terjatve</i>	1.029	9,22	256	2,97
a.) Dolgoročne poslovne terjatve	0	0,00	0	0,00
b.) Kratkoročne poslovne terjatve	1.029	9,22	256	2,97
1. Kratkoročne poslovne terjatve do kupcev	144	1,29	60	0,70
2. Kratkoročne poslovne terjatve do drugih	885	7,93	196	2,28
<i>III. Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina</i>	828	7,42	520	6,04
C. AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	235	2,11	779	9,04
<hr/>				
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	11.163	100	8.615	100
A. KAPITAL	-5.010	-44,88	-10.841	-125,84
I. Vpoklican kapital	2.100	18,81	2.100	24,38
1. Osnovni kapital	2.100	18,81	2.100	24,38
II. Rezerve iz dobička	210	1,88	0	0,00
1. Zakonske rezerve	210	1,88	0	0,00
III. Prenesena čista izguba	7.539	67,54	2.282	26,49
IV. Čista izguba poslovnega leta	0	0,00	10.878	126,27
V. Prevrednotovalni popravki kapitala	219	1,96	219	2,54
1. Splošni prevrednotovalni popravek kapitala	219	1,96	219	2,54
<hr/>				
B. FINANČNE IN POSLOVNE				
OBVEZNOSTI	16.173	144,88	19.456	225,84
a.) Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti	16.173	144,88	19.456	225,84
1. Kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev	8.947	80,15	8.430	97,85
2. Druge kratkoročne finančne in poslovne obveznosti	7.226	64,73	11.026	127,99

Vir: Interni podatki izbranega podjetja

V tem primeru nam odstotki povedo delež posamezne postavke sredstev in obveznosti do virov sredstev. Na strani sredstev so se opredmetena osnovna sredstva zmanjšala s 70 na 62 odstotkov. Povečal se je delež gibljivih sredstev, predvsem zaradi zalog, ki so v letu 2002 so predstavljale 12 odstotkov, v letu 2003 pa 19,4 odstotkov glede na celotna gibljiva sredstva. Poslovne terjatve so v letu 2003 predstavljale 9 odstotkov vseh sredstev glede na leto 2002.

Kapital je v letu 2002 predstavljal -126 odstotkov glede na celotne obveznosti do virov sredstev, v letu 2003 pa se je povečal in znaša -45 odstotkov.

9.5 Kazalniki

Kazalniki financiranja

- Leto 2002

$$\text{Stopnja lastniškosti financiranja} = \frac{-10.841}{8.615} * 100 = -125,8 \%$$

$$\text{Stopnja dolžniškosti financiranja} = \frac{19.456}{8.615} * 100 = 225,8 \%$$

$$\text{Stopnja osnovnosti kapitala} = \frac{2.100}{-10.841} * 100 = -19,4 \%$$

- Leto 2003

$$\text{Stopnja lastniškosti financiranja} = \frac{-5.010}{11.163} * 100 = 44,9 \%$$

$$\text{Stopnja dolžniškosti financiranja} = \frac{16.173}{11.163} * 100 = 144,9 \%$$

$$\text{Stopnja osnovnosti kapitala} = \frac{2.100}{-5.0101} * 100 = -41,9 \%$$

Iz analize kazalnikov financiranja je razvidno, da ima gostinsko podjetje celoto sredstev financiranih z dolgovi, saj predstavlja kapital -44,9 %, dolgovi pa 144,9 % vseh obveznosti do virov sredstev. V družbi so se leta 2003 v primerjavi z letom 2002 dolgovi zmanjšali za 81 %, kar je posledica najemanja kratkoročnih posojil za plačevanje obveznosti.

Kazalniki investiranja

- Leto 2002

$$\text{Stopnja osnovnosti investiranja} = \frac{6.023}{8.615} * 100 = 70,0 \%$$

$$\text{Delež zalog v gibljivih sredstvih} = \frac{1.073}{1.813} * 100 = 57,2 \%$$

- Leto 2003

$$\text{Stopnja osnovnosti investiranja} = \frac{6.907}{11.163} * 100 = 61,9 \%$$

$$\text{Delež zalog v gibljivih sredstvih} = \frac{2.164}{4.021} * 100 = 53,8 \%$$

Osnovna sredstva predstavljajo 61,9 % vseh sredstev. Tako delež osnovnih sredstev presega 50 % in je večji od gibljivih sredstev, kar je iz likvidnostnih razlogov neprimerno za racionalno poslovanje podjetja. Z gibljivimi sredstvi je mogoče zagotoviti večji pretok sredstev v denarno obliko.

Kazalniki vodoravnega finančnega ustroja

– Leto 2002

$$\text{Koeficient kapitalske pokritosti OS} = \frac{-10.841}{6.023} = 1,79$$

- Koeficient neposredne pokritosti kratkoročnih obveznosti:

$$\text{Hitri koeficient} = \frac{520}{19.456} = 0,027$$

- Koeficient pospešene pokritosti in kratkoročnih terjatev kratkoročnih obveznosti:

$$\text{Pospešeni koeficient} = \frac{776}{19.456} = 0,039$$

- Koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih obveznosti – tekoče likvidnosti:

$$\text{Kratkoročni koeficient} = \frac{1.813}{19.456} = 0,09$$

$$\text{Kazalnik zadolžitve} = \frac{19.456}{8.615} * 100 = 225,8 \%$$

– Leto 2003

$$\text{Koeficient kapitalske pokritosti OS} = \frac{-5.010}{6.907} = 0,72$$

- Koeficient neposredne pokritosti kratkoročnih obveznosti:

$$\text{Hitri koeficient} = \frac{828}{16.173} = 0,05$$

- Koeficient pospešene pokritosti in kratkoročnih terjatev kratkoročnih obveznosti:

$$\text{Pospešeni koeficient} = \frac{1.857}{16.173} = 0,11$$

- Koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih obveznosti – tekoče likvidnosti:

$$\text{Kratkoročni koeficient} = \frac{4.021}{16.173} = 0,25$$

$$\text{Kazalnik zadolžitve} = \frac{16.173}{11.163} * 100 = 145 \%$$

Z analizo kazalnikov vodoravnega finančnega ustroja lahko ugotovimo, da so osnovna sredstva v celoti pokrita s tujimi viri, saj je koeficient kapitalske pokritosti negativen. Tako lahko tudi ugotovimo, da so kratkoročne obveznosti samo minimalno, to pomeni 0,25 % pokrite s kratkoročnimi sredstvi.

Kazalniki gospodarnosti

- Leto 2002

$$\text{Koeficient gospodarnosti poslovanja} = \frac{59.660}{70.258} = 0,849$$

$$\text{Koeficient celotne gospodarnosti} = \frac{59.692}{70.570} = 0,85$$

- Leto 2003

$$\text{Koeficient gospodarnosti poslovanja} = \frac{59.736}{53.957} = 1,107$$

$$\text{Koeficient celotne gospodarnosti} = \frac{59.792}{73.972} = 1,11$$

S kazalnikom celotne gospodarnosti lahko ugotovimo, da je kazalnik v letu 2003 večji od 1, kar je za družbo ugodno, saj nam to pove, da je družba izkazovala večje celotne prihodke od celotnih odhodkov in tako poslovala s pozitivnim poslovnim izidom, torej z dobičkom. Koeficient gospodarnosti znaša 1,107, kar pomeni, da je družba ustvarila dobiček v letu 2003 tudi na področju poslovanja.

Koeficienta sta se v letu 2003 v primerjavi z letom 2002 povečala, kar pomeni za podjetje uspešno poslovanje.

Kazalniki donosnosti

- Leto 2002

$$\text{Celotna dobičkonosnost} = \frac{59.692 - 70.570}{59.692} = -0,182$$

- Leto 2003

$$\text{Celotna dobičkonosnost} = \frac{59.792 - 53.972}{59.792} = 0,097$$

Celotna dobičkonosnost podjetja v letu 2003 znaša 10 % na realizirani prihodek obdobja.

10 PREDSTAVITEV POSLOVANJA V LETU 2004

10.1 Podatki iz bilance stanja izbranega gostinskega podjetja na dan 31. december 2004

S pomočjo pravočasnih informacij lahko podjetnik oblikuje, prilagodi ali spremeni politiko, strategijo in taktiko svojega dolgoročnega in kratkoročnega poslovanja. Poslovanje se odraža v nadaljnjem obstoju, rasti in odnosu. Cilj naloge je bil analizirati pomen in vlogo stroškov v podjetju, ki se nahaja v krizi. Zaradi tega smo izbrali leto 2002 in 2003. Iz podatkov za ti dve leti je razvidno, kako lahko podjetje s primerno analizo vpliva na višino stroškov med letom. Management podjetja je s primerno politiko in strategijo poslovanja začel leta 2003 in rezultati so bili vidni že ob koncu leta.

Tabela 10.1 Bilanca stanja in izkaz poslovnega izida za leto 2004

	v tisoč SIT	znesek za leto 2004
SREDSTVA		10.127
A. STALNA SREDSTVA		5.753
<i>I. Neopredmetena osnovna sredstva</i>		0
<i>II. Opredmetena osnovna sredstva</i>		5.753
1. Drobní inventar, večletni nasadi		5.753
B. GIBLJIVA SREDSTVA		4.213
<i>I. Zaloge</i>		1.528
1. Material		97
2. Trgovsko blago		1.431
<i>II. Poslovne terjatve</i>		2.378
a.) Dolgoročne poslovne terjatve		0
b.) Kratkoročne poslovne terjatve		2.378
1. Kratkoročne poslovne terjatve do kupcev		273
2. Kratkoročne poslovne terjatve do drugih		2.105
<i>III. Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina</i>		307
C. AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE		161
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV		10.127
A. KAPITAL		-1.505
<i>I. Vpoklican kapital</i>		2.100
1. Osnovni kapital		2.100
<i>II. Rezerve iz dobička</i>		210
1. Zakonske rezerve		210
<i>III. Prenesena čista izguba</i>		4.034
<i>IV. Čista izguba poslovnega leta</i>		0
<i>V. Prevrednotovalni popravki kapitala</i>		219
1. Splošni prevrednotovalni popravek kapitala		219
B. FINANČNE IN POSLOVNE OBVEZNOSTI		11.632
a.) Kratkoročne finančne in poslovne obveznosti		11.632
1. Kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev		7.250

Vir: Interni podatki izbranega podjetja

Da podjetje še vedno izvaja aktivno analizo poslovanja, je razvidno iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida za leto 2004.

Vidimo lahko, da so se v letu 2004 v primerjavi z letom 2003 v bilanci stanja sredstva zmanjšala za 10 odstotkov. Pri tem so se stalna sredstva zmanjšala za 17 odstotkov, medtem ko so se gibljiva sredstva povečala za 5 odstotkov. Povečanje je v večji meri posledica povečanja poslovnih terjatev in zmanjšanje zalog. Povečanje poslovnih terjatev je zvišanje prometa v zadnjih mesecih. Terjatve so bile pokrite že na začetku novega poslovnega leta.

Spremenjeno stanje v aktivni je vplivalo na spremembe v pasivi bilance stanja, kar pomeni, da se je tudi ta stran bilance stanja zmanjšala za enak odstotek. Ker smo v letu 2004 imeli dobiček in s tem pokrivali del preostale izgube iz prejšnjih let, je ta ostala še v znesku 4.034.000 tolarjev. Zadolženost do dobaviteljev se je zmanjšala za 19 odstotkov, obveznosti do kreditodajalcev pa za 40 odstotkov.

10.2 Podatki iz izkaza poslovnega izida izbranega gostinskega podjetja v obdobju od 1. januarja do 31. decembra 2004

Tabela 10.2 prikazuje vse prihodke, odhodke in poslovni izid gostinskega podjetja v letu 2004.

Tabela 10.2 Prihodki, odhodki in poslovni izid gostinskega podjetja v letu 2004

	v tisoč SIT	leto 2004
A. ČISTI PRIHODKI OD PRODAJE		67.725
I. Čisti prihodki od prodaje proizvodov in storitev na domačem trgu		45
1. Čisti prih. od prodaje proiz. in storitev na dom.trgu razen najemnin		45
II. Čisti prihodki od prodaje blaga in materiala na dom.trgu		67.680
B. DRUGI POSLOVNI PRIHODKI		
C. KOSMATI DONOS OD POSLOVANJA		67.725
D. POSLOVNI ODHODKI		64.572
I. Stroški blaga, materiala in storitev		39.828
1. Nabavna vrednost prodanega blaga in materiala		24.632
2. Stroški porabljenega materiala		2.281
a.) stroški materiala		1.039
b.) stroški energije		978
c.) drugi stroški materiala		264
3. Stroški storitev		12.915
a.) transportne storitve		437
b.) najemnine		4.836
c.) povračilo stroškov zaposlencem v zvezi z delom		150
d.) drugi stroški storitev		7.492
II. Stroški dela		23.152
1. Stroški plač		15.256
2. Stroški pokojninskih zavarovanj		1.123

3. Stroški drugih zavarovanj	0
4. Drugi stroški dela	6.773
III. Odpisi vrednosti	1.481
1. Amortizacija neopredmetenih dolgoročnih sredstev in opredmetenih osnovnih sredstev	1.481
IV. Drugi poslovni odhodki	111
E. DOBIČEK IZ POSLOVANJA	3.153
F. IZGUBA IZ POSLOVANJA	0
G. FINANAČNI PRIHODKI	3
<i>I. Finančni prihodki iz kratkoročnih terjatev</i>	3
1. Drugi finančni prihodki iz obresti in kratkoročnih terjatev	3
Finančni prihodki od obresti (upoštevano že v II. In III.)	3
H. FINANČNI ODHODKI	3.537
<i>I. Prevrednotovalni finančni odhodki</i>	5
<i>Pokrivanje izgube</i>	3.505
1. Drugi prevrednotovalni finančni odhodki	0
<i>II. Finančni odhodki za obresti in iz drugih obveznosti</i>	27
1. Drugi finančni odhodki in iz drugih obveznosti	27
Finančni odhodki od obresti (upoštevano že v II.)	27
I. ČISTI DOBIČEK IZ REDNEGA DELOVANJA	
J. ČISTA IZGUBA IZ REDNEGA DELOVANJA	381
K. IZREDNI PRIHODKI	381
<i>I. subvencije, dotacije in podobni prihodki, ki niso povezani s poslovnimi učinki</i>	
<i>II. Drugi izredni prihodki</i>	381
L. IZREDNI ODHODKI	0
<i>I. Drugi izredni odhodki</i>	0
M. DOBIČEK ZUNAJ REDNEGA DELOVANJA	0
N. IZGUBA ZUNAJ REDNEGA DELOVANJA	0
O. DRUGI DAVKI	0
P. CELOTNI DOBIČEK	0
R. CELOTNA IZGUBA	0
S. DAVKI SKUPAJ	0
Š. ČISTI DOBIČEK OBRAČUNSKEGA OBDOBJA	0
T. ČISTA IZGUBA OBRAČUNSKEGA OBDOBJA	0

Vir: Interni podatki izbranega podjetja

Iz izkaza poslovnega izida je razvidno, da je podjetje v letu 2004 povečalo celotne prihodke glede na leto 2003, saj so ti večji za 13 odstotkov, glede na leto 2002 pa za 14 odstotkov. Izstopajo izredni prihodki, ki so se povečali za 590 odstotkov oziroma za 326.000,00 tolarjev. Povečali so se predvsem zaradi prejetih odškodnin in drugih izrednih prihodkov. Največji vpliv na povečanje celotnih prihodkov imajo prihodki od prodaje na domačem trgu, ki so se povečali za 13 odstotkov.

Če pogledamo pa celotne odhodke, so se tudi ti povečali za 20 odstotkov glede na leto 2003, glede na leto 2002 pa so se zmanjšali za 7 odstotkov. Odhodki financiranja so se znižali za 39 odstotkov. Med njimi najdemo negativne tečajne razlike in obresti iz drugih obveznosti.

Med poslovnimi odhodki so se največ povečali stroški blaga, materiala in storitev – za 18 odstotkov, nabavna vrednost prodanega blaga se je povečala za 23 odstotkov, stroški storitev za 13 odstotkov, stroški porabljenega materiala pa se niso bistveno povišali. Pri stroških storitev so se najbolj znižali stroški transportnih storitev in povračilo stroškov v zvezi z delom za 40 odstotkov. Za 22 odstotkov so se povečali stroški dela. Ker je management podjetja zadovoljen z delom zaposlenih, jih je nagradil s povišanjem plač.

Poslovne odločitve za znižanje stroškov, ki jih je izbral management konec leta 2002 in se jih tudi drži pri izvajanju, so privedle do tega, da podjetje z ustvarjanjem dobička pokriva nastalo izgubo iz prejšnjih let. Kljub temu, da so se v letu 2004 celotni odhodki povečali za 20 odstotkov glede na leto 2003, so bili še vedno manjši glede na leto 2002, saj so veliko vlogo pri tem imeli prihodki.

11 SKLEP

Pozitivno poslovanje je nujno za vsako podjetje, katerega cilj je dolgoročen obstoj in konkurenčnost na trgu. Zato je za management izrednega pomena, da dobi prave informacije v pravem obsegu in ob pravem času. Prejete informacije predstavljajo nekakšno orodje managementa pri njegovem odločanju o poslovanju podjetja. Za odločanje o določenih aktivnostih, kot so nabava materiala, poraba in podobne aktivnosti, največkrat zadostujejo predračuni s trimesečnim časovnim obdobjem.

Analiza poslovanja podjetja je osnova za sprejemanje kratkoročnih ciljev in za nadzorovanje njihovega uresničevanja.

Analizo poslovanja v podjetju smo izpeljali s primerjavo podatkov med leti 2002 in 2003. Za prikaz analitičnega razvida stroškov smo črpali podatke iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida. Cilj naloge je bil analizirati pomen in vlogo stroškov v podjetju, ki se nahaja v krizi.

Diplomska naloga je razdeljena na teoretični in praktični del. V teoretičnem delu smo prikazali, kaj je računovodstvo, katere so temeljne ekonomske kategorije, bilanco stanja, izkaz poslovnega izida ter pomen stroškov za poslovne odločitve. V praktičnem delu pa smo prikazali razliko bilance stanja izbranega gostinskega podjetja v letu 2003 glede na leto 2002, prav tako za izkaz poslovnega izida. Ta dva računovodska izkaza sem prikazala v navpični ter vodoravni analizi ter analizirala najpomembnejše računovodske kazalnike. Z vodoravnim analiziranjem računovodskih izkazov dobimo informacije o velikosti, smeri in pomembnosti sprememb posameznih postavk. Na podlagi teh informacij je mogoče ugotoviti, na katerih področjih poslovanja podjetja so potrebne spremembe. Največja korist navpičnega analiziranja računovodskih izkazov je, da so posamezne postavke prikazane kot delež. Pri bilanci stanja smo kot celoto vzeli sredstva in obveznosti do virov sredstev. Pri izkazu poslovnega izida pa smo vzeli prihodke od poslovanja, finančne in izredne prihodke, poslovne odhodke ter finančne in izredne odhodke.

Ugotovili smo, da je podjetje v obravnavanem obdobju poslovalo pozitivno. V letu 2002 je razvidno, da je bilo podjetje plačilno nesposobno, to pomeni, da razpoložljiva količina denarja ni usklajena z obsegom zapadlih obveznosti. Do tega pride, ko podjetje ne razpolaga z zadostnimi sredstvi in ko ne sledi mesečnemu poslovanju podjetja. Z mesečnim analiziranjem stroškov bi bilo mogoče preprečiti stanje, kakršno je bilo v letu 2002. Zato so novi lastniki v letu 2003 sprejel ukrepe za iskanjem primernih finančnih sredstev. Pri priskrbi denarja velja načelo: pravi denar v pravilni višini ob pravem času na pravem mestu (Repovž in Peterlin 2000, 73). Za podjetje je zelo pomembno, kako financira svoje poslovanje. Gre namreč za razmerje med dolžniškim in lastniškim kapitalom. Na podlagi tega so se lastniki odločili kreditirati podjetje kot fizične osebe z namenom, da se po zapadlosti kredit spremeni v povečanje osnovnega kapitala podjetja. Z najetim kreditom so lastniki začeli odplačevati dolgove ter pripomogli k izboljšanju poslovanja gostinskega podjetja. Res ne moremo reči, da je podjetje v roku popravilo stare grehe, je pa na dobri poti, da to doseže z aktivnim analiziranjem poslovanja podjetja, kot smo že omenili.

LITERATURA IN VIRI

Literatura

- Biloslavo, Roberto. 1999. *Metode in modeli za management*. Koper: Visoka šola za management
- Horvat, Tatjana. 2000. *Priprava letnega poročila za komuniciranje z interesnimi skupinami podjetja*. Ljubljana: Gospodarski vestnik
- Igličar, Aleksander in Marko Hočevar. 1997. *Računovodstvo za managerje*. Ljubljana: Gospodarski vestnik
- Ivan, Turk in Dane Melavc. 1999. *Finančno računovodstvo*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije
- Mayr, Branko. 2000. *Kako brati računovodske izkaze*. Ljubljana: Novi forum
- Melavc, Dane in Franko Milost. 2003. *Računovodstvo*. Koper: Fakulteta za management
- Milost, Franko. 1997. *Računovodstvo in poslovne finance*. Portorož: Visoka šola za hotelirstvo in turizem
- Repovž, Leon. 2000. *Financiranje*. Koper: Visoka šola za management.
- Turk, Ivan in Dane Melavc. 1998. *Računovodstvo*. Kranj: Moderna organizacija
- Zadravec, Rajko. 2003. *Zaključni račun po novem*. Ljubljana: Primath

Viri

- Podjetje. 2005. *Bilanca stanja in izkaz poslovnega izida 2004*. Poslovni dokument podjetja
- Podjetje. 2004. *Bilanca stanja in izkaz poslovnega izida 2003*. Poslovni dokument podjetja
- Podjetje. 2003. *Bilanca stanja in izkaz poslovnega izida 2002*. Poslovni dokument podjetja
- Slovenski računovodski standardi 2001. 2002*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev